

Interreg

Co-funded by
the European Union

GOVQoL

Alpine Space

SI

Kakovost življenja kot kompas

Priročnik za krepitev lokalnega upravljanja

KOLOFON

Priročnik je nastal v projektu – *Krepitev lokalnega upravljanja alpskih skupnosti za boljšo kakovost življenja*, ki poteka v okviru transnacionalnega sodelovanja Interreg Območje Alp.

Založnik	Omrežje občin “Povezanost v Alpah”
Projektni partnerji	Univerza v Ljubljani Politecnico di Torino CIPRA Francija
Avtorji	Katharina Gasteiger, Maya Knevels Naja Marot, Pina Klara Petrović Jesenovec Erblin Berisha, Cemre Betul Ay Lauren Mosdale, Julika Jarosch
Lektura	Tomaž Petek
Prevod	pregled Pina Klara Petrović Jesenovec in Naja Marot, osnovni prevod opravljen z orodjem UI DeepL Translator.
Grafično oblikovanje	Nina Stubičar, Cemre Betul Ay
Slika na naslovnici	Wolfgang B. Kleiner

Besedilo v tem priročniku temelji na znanju avtorjev in virih, navedenih na strani 55.

CC BY-NC-SA

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.sl>

Financiranje:

Projekt sofinancira Evropska unija prek programa Interreg Območje Alp.

UNIVERZA V LJUBLJANI
University of Ljubljana

Politecnico
di Torino

CIPRA
LIVING IN
THE ALPS

KAZALO VSEBINE

UVOD 1

ZAKAJ KAKOVOST ŽIVLJENJA NA LOKALNI RAVNI?	1
KAJ PONUJA TA PRIROČNIK?	2
ZASNOVA PRIROČNIKA	2

1 KAKOVOST ŽIVLJENJA KOT MEDSEKTORSKA TEMA 5

1 ZAKAJ JE KAKOVOST ŽIVLJENJA TAKO POMEMBNA?	5
2 KAJ PRIPOMORE K DOBRI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA?	6
3 PODROČJA UKREPANJA V PODORO BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA	7
4 POSEBNI IZZIVI ZA ALPSKE OBČINE	7
5 ZA ZAČETEK: PRIDOBITE PODORO POLITIKOV IN ZAPOSLENIH V OBČINSKIH UPRAVAH	10

DOBRA PRAKSA 14/15

2 KORAK 1: ANALIZA IN OCENA 15

1 RAZUMEVANJE IZHODIŠČA	15
2 OPREDELITEV KLJUČNIH PODROČIJ KAKOVOSTI ŽIVLJENJA	15
3 DELO S PODATKI	16
4 PLATFORME S PODATKI O KAKOVOSTI ŽIVLJENJA	18
5 KAKO PRIKAZATI PODATKE?	19
6 VKLJUČEVANJE PERSPEKTIVE PREBIVALCEV	22
7 UPORABA CERTIFIKATOV IN ZUNANJIH MERIL USPEŠNOSTI	25

DOBRA PRAKSA 26/27

3 KORAK 2: DOLOČANJE CILJEV IN PREDNOSTNIH NALOG 29

1 RAZUMEVANJE DOLGOROČNIH RAZVOJNIH TRENDOV	29
2 OD ANALIZE TRENDOV DO JASNIH CILJEV	31
3 KAKO DOLOČITI CILJE?	32
4 DOLOČANJE PREDNOSTNIH NALOG Z VEČKRITERIJSKIM ANALITIČNIM PRISTOPOM	33

DOBRA PRAKSA 34/35

4	KORAK 3: NAČRTOVANJE IZVEDBE IN MERJENJE NAPREDKA.....	37
	1 PRIPRAVA AKCIJSKEGA NAČRTA	37
	2 ZAGOTOVITE MEDRESORSKO SODELOVANJE	38
	3 UPRAVLJANJE VIROV IN IZKORIŠČANJE MOŽNOSTI FINANCIRANJA	38
	4 MOŽNOSTI FINANCIRANJA ZA IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI ŽIVLJENJA	39
	5 MERJENJE NAPREDKA IN USPEHA	40
	DOBRA PRAKSA	42/43
5	ZAGOTAVLJANJE SODELOVANJA JAVNOSTI IN TRANSPARENTNE PRIPRAVE POLITIK.....	45
	1 OZAVEŠČANJE IN ZAGOTAVLJANJE PRETOKA INFORMACIJ	45
	2 PRED SPREJEMANJEM ODLOČITEV ZBERITE MNENJA PREBIVALCEV	47
	3 AKTIVNO VKLJUČUJTE PREBIVALCE V RAZPRAVE IN SOUSTVARJANJE IDEJ	48
	4 GRADITE ZAUPANJE V SOOBLIKOVANJE IN SODELOVANJE	49
	5 SOUSTVARJAJTE POLITIKE IN URESNIČUJTE REZULTATE PARTICIPATIVNIH PROCESOV	50
	DOBRA PRAKSA	52/53
	VIRI.....	55

UVOD

Danes se občine srečujejo s številnimi, medsebojno povezanimi izzivi, kot so demografske in podnebne spremembe, vse večji pritiski na prostor ter različne potrebe po mobilnosti. Na družbenem področju je treba omeniti socialne neenakosti, omejen dostop do javnih storitev in naraščajoče stroške za njihovo zagotavljanje. Prav občine so tisti upravljavci na lokalni ravni, ki najbolj neposredno oblikuje vsakdanje življenje ljudi. Njihove odločitve ključno vplivajo na način življenja in dela ljudi, njihovega gibanja, preživljanja prostega časa in tega, kako povezani se čutijo s svojim življenjskim okoljem. Za življenjski prostor Alp so značilna občutljiva naravna območja, topografija, sezonskost nekaterih gospodarskih dejavnosti ter tesna povezanost med okoljem, gospodarstvom in družbo, kar močno vpliva na pogoje kakovosti življenja.

Zato postaja koncept **kakovosti življenja** vse pomembnejša podlaga za oblikovanje politik in sprejemanje odločitev. Kakovost življenja omogoča občinam, da različne politične cilje, ukrepe in naložbe obravnavajo v okviru ene medsektorske teme ter tako sistematično ocenijo njihov prispevek k blaginji prebivalstva danes in v prihodnosti.

ZAKAJ KAKOVOST ŽIVLJENJA NA LOKALNI RAVNI?

Kakovost življenja je celosten koncept, ki vključuje materialne vidike, kot so stanovanja, delo, infrastruktura in storitve, ter nematerialne vidike, kot so družbeni odnosi, zdravje, varnost, sodelovanje, kakovost okolja in kulturna identiteta. Deseto poročilo o stanju Alp, ki je nastalo v okviru Alpske konvencije, poudarja, da je kakovost življenja v Alpah tesno povezana z odgovorno rabo naravnih virov, družbeno kohezijo in trajnostnim razvojem gospodarstva. Kakovost življenja namreč ni abstrakten cilj, ampak osrednje merilo za trajnostni razvoj na lokalni ravni. Trajnosten razvoj je razvojno načelo, ki pripomore k temu, da zadovoljimo potrebe sedanje generacije, ne da bi pri tem ogrozili preživetje prihodnjih generacij. Kakovost življenja pa ponuja drugačen, vsakdanji pogled na trajnost, ki jo prek koncepta neposredno približa prebivalcem.

Občine imajo ključno vlogo pri aktivnem zagotavljanju dobre kakovosti življenja, in sicer prek prostorskega načrtovanja in lokalnega razvoja, zagotavljanja storitev mobilnosti, družbene infrastrukture, izobraževanja in prostočasnih dejavnosti, ukrepov za varstvo okolja in podnebja ter transparentnih postopkov odločanja in sodelovanja prebivalcev. Če kakovost življenja načrtno postane vodilno načelo lokalne politike, je mogoče bolje soočiti nasprotujoče si cilje, jasneje določiti prednostne naloge in odločitve bolje predstaviti – tako političnim organom kot prebivalcem.

KAJ PONUJA TA PRIROČNIK?

Ta priročnik občinam pomaga pri **sistematični uporabi koncepta kakovosti življenja v praksi kot vodila za politične in upravljske odločitve**. Namenjen je zlasti županom, občinskim svetnikom in zaposlenim na občinskih upravah, ki so odgovorni za izvajanje širokega nabora nalog in ki morajo pogosto delovati z omejenimi viri.

Priročnik ponuja:

- **skupno podlago** za razumevanje in opredelitev kakovosti življenja,
- **navodila po korakih** za vključitev kakovosti življenja v obstoječe odločevalske procese in pripravo politik,
- **praktične metode in primere**, ki so še posebej relevantni za občine v alpskem prostoru,
- smernice za **soočenje nasprotujočih si ciljev** in določanje prioritet,
- pristope za **krepitev transparentnosti in sodelovanja prebivalcev**.

ZASNOVA PRIROČNIKA

Priročnik opisuje proces, namenjen občinam, ki želijo kakovost življenja uporabiti kot vodilo pri odločanju. V pomoč je lahko kot podporno gradivo in lahko ga uporabljate bodisi kot celovit vodnik za celoten proces bodisi kot referenco za posamezne korake v odločevalskem procesu. Priročnik sestavlja pet poglavij, ki obravnavajo naslednje tematike:

1 str. 5

Kakovost življenja kot medsektorska tema

Kaj pripomore k dobri kakovosti življenja? kateri so specifični izzivi alpskega prostora? Kako lahko druge pritegnete h konceptu kakovosti življenja?

2 str. 15

Korak 1: Razumevanje in ocena izhodišča

Kako spremljate kakovost življenja in kakšna je kakovost življenja v vaši občini? Kako delate s podatki? Katere metode lahko uporabljate?

3 str. 29

Korak 2: Določanje razvojnih ciljev in prednostnih nalog

Kako na podlagi analize določite ustrezne razvojne cilje? Kako se odločite, kateri cilji so najpomembnejši?

4 str. 37

Korak 3: Načrtovanje izvedbe in merjenje napredka

Kako lahko cilje spremenite v konkretne ukrepe? Kako lahko spremljate napredek?

5 str. 45

Zagotavljanje sodelovanja javnosti in transparentne priprave politik

Kako lahko smiselno vključite širšo javnost? Kako lahko vzpostavite zaupanje in zagotovite sprejemanje stanja?

Strmec na Predelu, Slovenija
Pina Klara Petrović Jesenovec

KAJ POMENI KAKOVOST ŽIVLJENJA? OPREDELITEV

V tem priročniku se **kakovost življenja** nanaša na zaznane in dejanske življenjske razmere ljudi na določenem območju. Obsega gospodarske, družbene in okoljske dimenzije ter opisuje, v kolikšni meri te razmere omogočajo ljudem, da živijo dobro, varno, zdravo in izpolnjujoče življenje.

Kakovost življenja namerno presega tradicionalne gospodarske kazalnike. Nanaša se na vsa področja vsakdanjega življenja in vključuje tako objektivne dejavnike – kot so infrastruktura, storitve in kakovost okolja – kot tudi subjektivne ocene oz. zadovoljstvo prebivalcev s kakovostjo življenja. Odločilne niso le razmere, ki so na voljo, temveč tudi to, kako ljudje te razmere doživljajo, izkoriščajo in ocenjujejo.

V zadnjih 15 letih je pojem kakovost življenja v javni politiki pridobil vse večji pomen. Na evropski ravni in v mnogih državah članicah so razvili platforme, sisteme kazalnikov in pristope za spremljanje, da bi tema kakovosti življenja postala vidnejša in da bi jo bilo mogoče sistematično spremljati. Kljub številnim opredelitvam in modelom obstaja splošno mnenje, da je kakovost življenja **na lokalni ravni večdimenzionalen pojem, ki izhaja iz lokalnih značilnosti** in ki ga ni mogoče enotno predpisati, temveč se je treba o njem dogovoriti in ga oblikovati na lokalni ravni.

Kakovost življenja se tako ne nanaša na statično stanje, temveč je dinamičen proces, ki se mora odzvati na družbene spremembe, nove izzive in prednostne naloge na lokalni ravni. Priročnik kakovosti življenja ne obravnava kot dodatne naloge, temveč kot **upravljavski okvir**, ki povezuje, krepi in strateško usklajuje obstoječe dejavnosti občin.

OGLEJTE SI SEZNAM NA SPLETU
[HTTPS://WWW.ALPINE-SPACE.EU/PROJECT/GOVQOL/#MORE](https://www.alpine-space.eu/project/govqol/#more)

UPORABNA ORODJA ZA PODPORO LOKALNEMU UPRAVLJANJU KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Orodja se nanašajo na posamezna poglavja tega priročnika. Uporabite jih lahko kot izhodišče, ki ga lahko prilagodite vašim lokalnim potrebam in si tako olajšate izvajanje posameznih korakov.

POGLAVJE 1

- **ARGUMENTI ZA UPORABO KONCEPTA KAKOVOSTI ŽIVLJENJA PRI OBLIKOVANJU POLITIK**
 Kratka predstavitev, ki prikaže kakovost življenja kot uporabno izhodišče za oblikovanje lokalnih politik.

POGLAVJE 2

- **PREGLEDNICA KAZALNIKOV ZA SPREMLJANJE KAKOVOSTI ŽIVLJENJA**
 Nabor predlaganih kazalnikov, ki jih lahko uporabite pri analizi kakovosti življenja v vaši občini.
- **PREDLOGA ANKETE ZA PREBIVALCE**
 Pripravljena predloga ankete za zbiranje mnenj prebivalcev o kakovosti življenja v vašem lokalnem okolju.
- **AI-NAVODILA ZA ANALIZO REZULTATOV**
 Praktično navodilo za umetno inteligenco, ki vam pomaga razložiti in ovrednotiti rezultate analize kakovosti življenja.
- **PREDLOGA Z VPRAŠANJI ZA DELAVNICO**
 Predlog strukture delavnice z vodilnimi vprašanji za razpravo o kakovosti življenja in določanje lokalnih prioritet skupaj z deležniki.

POGLAVJE 3

- **AI-NAVODILA ZA DOLOČANJE CILJEV**
 Praktično navodilo za umetno inteligenco, s katerim lahko ugotovitve analize kakovosti življenja pretvorite v jasne in lokalno relevantne cilje.
- **EXCELOVA PREDLOGA ZA ANALIZO TRENDOV TER DOLOČANJE CILJEV IN PREDNOSTNIH NALOG**
 Delovna predloga v Excelu za analizo trendov, določanje ciljev in prednostnih ukrepov v vaši lokalni strategiji, ki obravnava kakovost življenja.

POGLAVJE 4

- **PREDLOGA AKCIJSKEGA NAČRTA**
 Strukturirana predloga za pripravo jasnega in praktičnega akcijskega načrta za uresničevanje vaših lokalnih ciljev na področju kakovosti življenja.

KAKOVOST ŽIVLJENJA KOT MEDSEKTORSKA TEMA

1

1 ZAKAJ JE KAKOVOST ŽIVLJENJA TAKO POMEMBNA?

Občine se vsakodnevno srečujejo z odločitvami, ki imajo daljnosežne posledice: naj vlagajo v infrastrukturo ali zagotavljajo socialne storitve? Kako je mogoče uskladiti varovanje podnebja, gospodarski razvoj in dostopna stanovanja? In kako je mogoče omejene vire uporabiti tako, da koristijo čim večjemu številu ljudi, npr. tudi prebivalcem metropolitanskih območij na robu Alp, ki Alpe uporabljajo za rekreacijo in uživajo koristi njihovih ekosistemskih storitev?

Pojem kakovost življenja tako ponuja splošen okvir za sistematičen pristop k reševanju teh vprašanj. Kakovost življenja deluje kot medsektorska tema, ki združuje različna področja politik, kot so promet, zdravje in stanovanja. Z uporabo koncepta preprečimo ločeno obravnavo ukrepov, ki jih namesto tega ocenjujemo glede na njihov prispevek k blaginji prebivalcev – danes in v prihodnosti.

Bassano del Grappa, Italija
Pina Klara Petrovič Jesenovec

2 KAJ PRIPOMORE K DOBRI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA?

Kakovost življenja je rezultat medsebojnega delovanja številnih dejavnikov. Deseto poročilo o stanju Alp kaže, da ni odvisna zgolj od dohodka ali gospodarske rasti, temveč od konkretnih življenjskih razmer na območju in od tega, kako te razmere doživljajo prebivalci.

Med ključne dejavnike, ki pripomorejo k visoki kakovosti življenja, uvrščamo zlasti:

DOSTOP DO STORITEV SPLOŠNEGA POMENA: zdravstvena oskrba, izobraževanje, varstvo otrok, oskrba starejših; socialne in upravne storitve morajo biti dostopne vsem skupinam prebivalstva, še posebej v oddaljenih in podeželskih območjih.

KAKOVOST INFRASTRUKTURE: dobro razvite in vzdrževane prometne poti, varna mestna središča z javnimi zelenimi površinami in učinkovita digitalna infrastruktura (širokopasovni internet, mobilne komunikacije) so temeljni pogoji za gospodarsko sodelovanje in razvoj.

MOBILNOST IN DOSTOPNOST: zanesljiv javni prevoz in druge alternative osebnim avtomobilom izboljšujejo kakovost življenja ter zmanjšujejo obremenitev okolja in proračunov gospodinjstev.

DOSTOPNA IN PRIMERNA STANOVANJA: različne oblike bivanja za različne starostne in dohodkovne skupine so ključne za družbeno stabilnost in navezanost na kraj bivanja.

TRG DELA IN GOSPODARSTVO: stabilna delovna mesta, pošteni dohodki in ustvarjanje regionalne vrednosti pomembno pripomorejo k zadovoljstvu in varnosti v prihodnosti.

PROSTI ČAS, REKREACIJA IN KULTURA: dostop do narave, športnih, prostočasnih in kulturnih dejavnosti spodbuja zdravje, dobro počutje in povezanost s krajem.

DRUŽBENI ODNOSI IN PROSTORI ZA SREČEVANJA: prostori za formalna in neformalna srečanja – društva, javni prostori, soseske – krepijo družbeno kohezijo.

SODELOVANJE V ODLOČEVALSKIH PROCESIH IN DEMOKRATIČNA UDELEŽBA: transparentni postopki odločanja in vključevanje prebivalcev v pripravo politik in odločevalske procese povečujejo sprejemanje, zaupanje in zadovoljstvo z lokalno politiko.

“

Omenjeni dejavniki kažejo, da je kakovost življenja medsektorska tema, ki pomembno podpira medsebojno delovanje različnih občinskih nalog.

”

3 PODROČJA UKREPANJA V PODPORO BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Na začetku vzpostavitve koncepta kakovosti življenja je koristno določiti glavna področja ukrepanja za izbrano občino, na podlagi katerih se lahko kakovost življenja sistematično vključi v procese priprave politik in odločanja. Za primer lahko vzamete naslednjih pet področij:

1

OKOLJE

Kakovost narave, krajina, biotska raznovrstnost, kakovost zraka in vode ter tveganja zaradi podnebnih sprememb in naravnih nesreč.

2

INFRASTRUKTURA IN STORITVE

Mobilnost, osnovne storitve, zdravstvena oskrba in izobraževanje, digitalna povezljivost in dostopnost.

3

DELO IN FINANČNA VARNOST

Delovna mesta, dohodek, gospodarska stabilnost in ustvarjanje regionalne vrednosti.

4

DRUŽBENI ODNOSI

Skupnost, delovanje društev, varnost, udeležba v društvenih aktivnostih, kohezija in medsebojna podpora.

5

UPRAVLJANJE

Kakovost političnih procesov, transparentnost, zaupanje v institucije in možnosti za sodelovanje.

“

Za občine izbor teh področij predstavlja praktično usmeritev: jasno pokaže, kateri življenjski pogoji so najpomembnejši, na katera področja vplivajo odločitve in kje lahko prihaja do navzkrižja interesov ali priložnosti za sinergije.

”

4 POSEBNI IZZIVI ZA ALPSKE OBČINE

Alpski prostor ni homogeno območje, saj so zanj značilne velike regionalne razlike, ki neposredno vplivajo na kakovost življenja v občinah. Nekatera območja so zelo privlačna, intenzivno turistično razvita in imajo cvetoče gospodarstvo, druga pa se zaradi svoje oddaljenosti srečujejo z odseljevanjem, staranjem prebivalstva in zapiranjem storitev.

Lahko dostopna območja, ki so privlačna tudi za turiste, pogosto doživljajo velik pritisk na stanovanjski trg, prometno infrastrukturo in okolje. Hkrati imajo pogosto boljšo infrastrukturo, več zaposlitvenih možnosti in raznovrstnejšo ponudbo storitev. Manj privlačna ali obrobna območja pa prizadene odseljevanje prebivalstva, borijo se za ohranitev ponudbe storitev, infrastrukture in družbenega življenja ter imajo omejena finančna sredstva ali so odvisna od fiskalnega izenačevanja.

“

Različna izhodišča alpskih občin jasno kažejo, da izzivi v alpskem prostoru niso povsod enaki. Kljub temu pa v različnem obsegu vplivajo na vse občine, kar zahteva prilagojene, na kraju temelječe rešitve.

”

PROSTORSKE IN INFRASTRUKTURNE ZNAČILNOSTI

Topografske in geomorfološke značilnosti vplivajo na strukturo naselij, dostopnost in stroške infrastrukture. Velike razdalje do dolin, razpršena poselitev, omejene prometne povezave ter visoki stroški gradnje in vzdrževanja predstavljajo za številne občine velike finančne in upravljaljske izzive.

PODNEBNE SPREMEMBE IN NARAVNE NESREČE

Naraščajoče temperature, pogostejši ekstremni vremenski dogodki, naravne nesreče in vprašanje o prihodnji oskrbi z vodo še posebej vplivajo na alpske skupnosti. Ogrožajo infrastrukturo, varnost in dolgoročno tudi privlačnost tega okolja za življenje.

STANOVANJA IN KONFLIKTI PRI RABI PROSTORA

Naraščajoči stanovanjski stroški, povečanje števila sekundarnih bivališč in pritiski turizma lokalnemu prebivalstvu otežujejo dostop do cenovno ugodnih stanovanj, zlasti v turistično in gospodarsko močnih regijah alpskega območja. To vpliva na družbene strukture in povzroča, da se mlajše generacije želijo odseliti.

MOBILNOST IN OSKRBA

Mnoge lokalne skupnosti so močno odvisne od osebnih avtomobilov. Hkrati je dostop do javnega prevoza in storitev omejen, zlasti za starejše, mlade in tiste brez avtomobila.

DEMOGRAFSKE SPREMEMBE IN DRUŽBENA KOHEZIJA

Odseljevanje mladih, staranje prebivalstva in vse večja individualizacija predstavljajo za družbeno kohezijo nove izzive. Vse pomembnejše postaja, da skupnost deluje in da obstajajo prostori, v katerih se lahko ljudje srečujejo.

UPRAVLJANJE IN SODELOVANJE

Omejeni človeški viri, pomanjkanje podatkov na lokalni ravni in nizka stopnja sodelovanja javnosti otežujejo strateško upravljanje. Kljub temu študije kažejo, da je zadovoljstvo z življenjem ključen dejavnik za zaupanje v politiko in demokratično udeležbo – in s tem tudi za obseg delovanja občin.

Gastein, Avstrija
Pina Klara Petrovič Jesenovec

ALI POZNATE SISTEME UPRAVLJANJA V ALPAH?

V Alpah obstajajo različni politični sistemi (od zveznih držav, kot so Avstrija, Nemčija in Švica, do parlamentarnih držav, kot sta Francija in Slovenija, ter posebnega regionalnega sistema v Italiji), zato se pojavljajo razlike tudi v pristojnostih občin. V Nemčiji, Avstriji in Švici so na primer izvedli teritorialne reforme, da so zmanjšali število občin, pri čemer so tem na novo nastalim občinam naložili veliko obveznih in prostovoljnih nalog, kar vse vpliva tudi na kakovost življenja. V Franciji se morajo občine z manj kot 15.000 prebivalci obvezno združiti s sosednjimi občinami in oblikovati tako imenovano skupnost občin (fr. *communautés de communes*). Tudi v Sloveniji je mogoča skupna občinska uprava, vendar občine same odločajo, katere naloge bodo tako izvajale. Posledično ima posamezna občina manj pristojnosti in omejeno odgovornost, kar pomeni, da so prizadevanja za izboljšanje kakovosti življenja skupna.

Poleg tega se **upravljavski okvir** vsake alpske države zelo razlikuje tudi zaradi zgodovine, kar vodi do razlik v tem, kako sta priprava politik in sprejemanje odločitev razdeljena med upravnimi ravni ter na kateri ravni se sprejemajo politične odločitve, najpomembnejše za kakovost življenja. Razlikuje se tudi velikost občin, kar pomeni, da upravna moč po Alpah ni enakomerno razporejena.

5 ZA ZAČETEK: PRIDOBITE PODPORO POLITIKOV IN ZAPOSLENIH V OBČINSKIH UPRAVAH

Podpora političnih odločevalcev in zaposlenih v občinskih upravah je ključna za uspešno izvajanje ukrepov, namenjenih izboljšanju kakovosti življenja v lokalni skupnosti. Podpora olajšuje tudi vključevanje drugih deležnikov in pripomore k večjemu sprejemanju v skupnosti.

PREPRIČLJIVI ARGUMENTI IN ZANESLJIVI PODATKI

Za sprejemanje utemeljenih odločitev so potrebne konkretne informacije. Pomembno je, da zberete **dejstva in argumente**, ki prikazujejo ekološke, družbene in gospodarske koristi izboljšanja kakovosti življenja.

To lahko med drugim vključuje:

- pozitivne vplive na zdravje, mobilnost in možnosti za preživljanje prostega časa;
- gospodarski vpliv, kot je večja privlačnost za podjetja in kvalificirane delavce;
- družbene koristi, npr. močnejše in bolj povezane soseske ali močno razvito prostovoljstvo.

V poglavju 2 so predstavljene preproste metode za analizo in vrednotenje podatkov.

USKLAJENOST Z OBSTOJEČIMI POLITIČNIMI CILJI

Ukrepi za izboljšanje kakovosti življenja naj se navezujejo na **prednostne naloge lokalne politike** – npr. podnebne cilje, družbeno udeležbo, spodbujanje zdravja ali gospodarskega razvoja. Kakovost življenja namreč ni dodatno področje politik, ampak splošna, medsektorska tema.

Upoštevanje koncepta kakovosti življenja pomaga:

- celostno obravnavati kompleksne izzive,
- transparentno določiti prednostne naloge,
- prepoznati in ovrednotiti nasprotujoče si cilje,
- razumljivo utemeljiti odločitve,
- aktivno vključevati prebivalce.

ZGODNJE VKLJUČEVANJE RELEVANTNIH DELEŽNIKOV

Vključevanje prebivalcev, združenj, podjetij, socialnih organizacij in drugih interesnih skupin je ključnega pomena za pridobivanje in zagotovitev politične podpore. Sodelovanje širše javnosti vam olajša prepoznati **pomen kakovosti življenja** in določiti prednostne naloge na tem področju. Pri tem sta lahko v pomoč določitev odgovorne osebe ali manjše skupine in postopno dodajanje tematskih delovnih skupin.

V poglavju 5 so podane informacije o tem, kako zagotoviti sodelovanje prebivalcev in transparenten odločevalski proces.

ZGODBE O USPEHU KOT DOKAZ UČINKA

Primeri iz drugih občin kažejo, da lahko projekti za izboljšanje kakovosti življenja prinašajo **praktične in merljive rezultate**. Zato ta priročnik vključuje več primerov dobrih praks iz alpskih občin, katerih izkušnje lahko občine izkoristijo.

“

Kakovost življenja kot medsektorska tema pomaga občinam krepiti njihove prednosti, ciljno obravnavati slabosti in aktivno oblikovati prihodnost.

”

PRAKTIČNI NASVET 1:

KAJ POJEM KAKOVOST ŽIVLJENJA POMENI ZA ŽUPANE?

Kakovost življenja kot medsektorska tema ne pomeni ustvarjanja novih nalog, temveč zavestno usklajevanje obstoječih odločitev s skupnim ciljem. Morda občina ali regija že ima strategijo, ki sledi podobnemu konceptu, kot je kakovost življenja, npr. strategijo LEADER, ki pogosto vključuje področja delovanja, ki so tesno povezana s kakovostjo življenja.

Konkretno to pomeni:

- Da se pri sprejemanju odločitev v lokalnem svetu zastavi vprašanje: Kako ta odločitev vpliva na kakovost življenja različnih skupin prebivalcev?
- Da se naložbe razvrstijo po pomembnosti glede na to, na katerem področju najbolj pripomorejo k boljšim življenjskim pogojem.
- Da se jasno prepoznajo nasprotujoči si cilji (npr. med turizmom, stanovanjsko gradnjo in ohranjanjem narave) ter se ovrednotijo na podlagi utemeljenih razlogov.

Sklep: Kakovost življenja odločevalcem zagotavlja jasno podlago za utemeljevanje odločitev tako znotraj občinske uprave kot navzven do drugih deležnikov.

PRAKTIČNI NASVET 2:

KAKOVOST ŽIVLJENJA JE VEČ KOT LE OBČUTEK

Kakovost življenja pogosto enačimo s subjektivnim blagostanjem. Na področju občinskega upravljanja pa je **merljiv in nadzorovan koncept**.

- Koncept temelji na konkretnih področjih delovanja, kot so mobilnost, stanovanja, oskrba, okolje in sodelovanje javnosti.
- Mnoge vidike kakovosti življenja lahko zajamemo z uporabo obstoječih podatkov, kazalnikov in vrednotenja na lokalni ravni.
- Kazalniki na področju kakovosti življenja dopolnjujejo tradicionalne kazalnike (npr. gospodarske podatke), vendar jih ne nadomeščajo.

Sklep: Koncept kakovosti življenja združuje številke, izkušnje in politične cilje ter tako ustvarja skupno podlago za odločevalske procese.

DOBRA PRAKSA:

MOŽBERK (MOOSBURG) VAS RAZVESELI – IN OSREČI

KAJ: Kakovost življenja kot krovna politika

KDAJ IN KJE: OD DEVETDESETIH LET 20. STOLETJA DALJE, AVSTRIJA

POVEZAVA: <https://www.moosburg.gv.at/>
<https://zumglueck.jetzt/>

OPIS

V zgodnjih devetdesetih letih 20. stoletja se je Občina Možberk srečevala z upadom vitalnosti, pomanjkljivo infrastrukturo in vse večjim številom praznih zgradb. V odgovor na to je občina skupaj z lokalnim združenjem zumglück. jetzt sprožila pobudo »Srečna skupnost Možberk« (nem. Glücksgemeinde Moosburg). Pobuda uporablja kakovost življenja kot vodilno načelo za lokalni razvoj in oživitev središča kraja. Sčasoma so v Možberku izvedli več projektov, vključno s prenovo praznih zgradb, ustvarjanjem večnamenskega skupnostnega centra (nem. Schallar), ustanovitvijo Kampusa Možberk kot skupnega prostora za dogodke in izobraževanje ter ureditvijo Poti sreče v središču kraja. V vseh teh projektih so sodelovali prebivalci, podprl pa jih je tudi tamkajšnji vaški skrbnik (nem. Ortskernkümmerer). Možberk je prejel priznanje za vodilni projekt LEADER in več nacionalnih nagrad, med drugim leta 2022 nagrado za družinam najprijaznejšo avstrijsko občino.

CILJI

Pobuda si prizadeva za oživitev krajevnega središča, krepitev lokalne identitete, izboljšanje dostopa do storitev in skupnih prostorov ter vključitev kakovosti življenja/blaginje kot medsektorskega načela v razvoj občine.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Primer iz Možberka kaže, kako lahko jasna razvojna vizija na lokalni ravni poveže obnovo infrastrukture, družbene pobude in vključevanje skupnosti. S povezovanjem oživitve središča z izobraževanjem, kulturo in sodelovanjem je občina okrepila družbeno kohezijo, izboljšala lokalne storitve in splošne življenjske pogoje. Primer občine Možberk dobro ponazarja, kako lahko kakovost življenja postane uporabna strategija za trajnostni lokalni razvoj.

DOBRA PRAKSA:

VALPOSCHIAVO – VIZIJA KAKOVOSTI ŽIVLJENJA, ZASNOVANA NA PODATKIH

KAJ: Lokalni razvoj kot gonilna sila kakovosti življenja

KDAJ IN KJE: NOVA STRATEGIJA 2023 – 2040, ŠVICA

POVEZAVA: <https://valposchiavo.ch/de>

<https://smartvalleybio.ch/visualizzazioni-paesaggio/>

OPIS

Italijansko govoreči Poschiavo je prejel nagrado Wakker 2025 za svoj zgledni pristop k lokalnemu razvoju v odročni alpski dolini. Poschiavo je vzor za majhne občine pri iskanju lokalnih rešitev za globalne izzive in s tem zgled pri ohranjanju močnega skupnostnega duha ter živahnega in prijetnega kraja za življenje. Trajnostni turizem, lokalna dediščina in ekološko kmetijstvo so trije glavni dejavniki lokalnega razvoja, pri čemer številne certifikate in projekte, financirane iz švicarskih in evropskih sredstev, uporabljajo kot priložnost za preizkušanje novih in inovativnih rešitev.

Eden od primerov je projekt Valposchiavo Smart Valley Bio, model trajnostnega razvoja, ki ga podpirajo švicarske zvezne oblasti. Uporablja inovativen hiperzemljevid skupnosti (it. ipermappa) in vizualizacije krajine za zbiranje, organiziranje in predstavitev znanja o krajinskih vrednotah, lokalnih praksah in prihodnjih prizadevanjih za regijo. Hiperzemljevid združuje prispevke prebivalcev in lokalnih deležnikov ter prostorske podatke, kot so kmetijska območja, kulturne znamenitosti in naravne pokrajine. Vključuje tudi dokument Vizija Valposchiavo 2040, sklop v prihodnost usmerjenih scenarijev razvoja krajine, ki ponazarjajo, kako lahko kmetijstvo, prosti čas in turizem trajnostno sobivajo ter združujejo tradicijo in sodobnost.

CILJI

Pristop Poschiava stremi k ohranjanju kakovosti življenja: z varovanjem kulturne in naravne dediščine, spodbujanjem lokalne gospodarske in družbene vitalnosti ter vključevanjem prebivalcev v oblikovanje skupne prihodnosti. Projekt Smart Valley Bio si še posebej prizadeva beležiti in prenašati krajinske vrednote med generacijami, podpirati trajnostni regionalni razvoj in postavljati temelje za morebitno pridobitev novih certifikatov, povezanih z upravljanjem krajine.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Z uporabo kvantitativnih kazalnikov in participativnih podatkov Poschiavo omogoča, da kakovost življenja postane merljiva, vidna in povezana z lokalnim okoljem. Različni projekti, certifikati in razvoj strategij omogočajo Poschiavu, da vrednote skupnosti in okoljske razmere prenese v konkretne politične odločitve, krepi družbeno kohezijo, ščiti lokalno identiteto in usmerja dolgoročni trajnostni razvoj.

[illegible]

KORAK 1:

ANALIZA IN OCENA

Merjenje kakovosti življenja ni enostavna naloga, saj v Alpah ni enotnega poimenovanja in razumevanja koncepta – odvisno od držav je poimenovan s pojmi »blaginja«, »sreča« ali »zadovoljstvo z življenjem«. Pred določitvijo ciljev in uvedbo ukrepov je treba jasno razumeti trenutno situacijo. To poglavje tako pomaga pri izvedbi lastne analize stanja na področju kakovosti življenja, s katero boste prepoznali prednosti in slabosti ter razumeli potrebe prebivalcev.

1 RAZUMEVANJE IZHODIŠČA

Analiza kakovosti življenja združuje **objektivne podatke** (življenjske razmere) in **subjektivne zaznave** (kako prebivalci te razmere doživljajo). Obe perspektivi sta potrebni, saj podatki prikazujejo strukturne razmere, odzivi prebivalcev pa razkrivajo, kako jih ti doživljajo.

“

Dobre odločitve se začnejo s skupnim razumevanjem stanja v lokalni skupnosti.

”

Namen analize ni priprava obsežnih poročil, temveč zagotavljanje praktičnih spoznanj, na podlagi katerih je mogoča določitev prednostnih nalog.

2 OPREDELITEV KLJUČNIH PODROČIJ KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Kakovost življenja zajema številne vidike vsakdanjega življenja. Smotno je izbrati področja, ki so najpomembnejša za posamezni lokalni kontekst, namesto da se meri in ugotavlja stanje vseh vidikov. Izkušnje kažejo, da so za alpske občine še posebej pomembna naslednja področja:

1. **Dostop do storitev splošnega pomena**, zlasti v oddaljenih in podeželskih območjih (zdravstvena oskrba, izobraževanje, policija, pošta, socialno varstvo itd.)
2. **Kakovost infrastrukture**, vključno s cestami in internetno povezljivostjo
3. **Javni prevoz** in velika odvisnost od avtomobila
4. **Dostopnost stanovanj** in možnosti za dolgoročni najem
5. **Razmere na trgu dela**
6. **Prosti čas**
7. **Prostori za neformalno in formalno druženje**
8. **Sodelovanje javnosti v odločevalskih procesih**

Združevanje posameznih vidikov v širša področja ukrepanja – okolje, infrastruktura in storitve, gospodarska varnost, družbeni odnosi in upravljanje – pomaga strukturirati analizo in povzeti ugotovitve glede na različne kazalnike. Po opredelitvi najpomembnejših področij kakovosti življenja je koristno, da se vsako področje prikaže, na primer, z diagrami ali simboli, ki predstavljajo vsako izmed tem.

“

Usmerjena analiza je koristnejša od obsežnega, a pozneje neuporabljenega zbiranja podatkov.

”

Naslednji korak po opredelitvi področij kakovosti življenja je odločitev, ali vas zanima objektivna ocena kakovosti življenja v posamezni občini ali pa želite pridobiti tudi podatke o zadovoljstvu s kakovostjo življenja. Objektivni podatki ponujajo informacije o stanju življenjskih pogojev v posamezni občini, subjektivna ocena pa opisuje, kako zadovoljni so prebivalci s temi življenjskimi pogoji in življenjem na splošno. Pomembno je tudi, da ponovite analizo objektivnih in subjektivnih dejavnikov ter tako v vrednotenje kakovosti življenja vključite še časovno dimenzijo. Dojemanje ljudi se sčasoma spreminja, kot se spreminjajo tudi njihove prioritete in cilji, kar vpliva na njihovo zaznavo kakovosti življenja.

3 DELO S PODATKI

Najrelevantnejši podatki so že na voljo na nacionalnih ali regionalnih statističnih portalih (uporabite spodnji seznam). Ti portali omogočajo prenos javno dostopnih podatkov v različnih oblikah, najpogosteje v obliki excel tabele (.xls). Poleg tega statistični portali po navadi ponujajo različne vrste grafičnih prikazov podatkov. Pri iskanju podatkov morate poznati naslednje spremenljivke:

- **prostorsko/upravno enoto:** po navadi izražena s kraticami, kot so NUTS 2 ali NUTS 3 za regionalno raven in LAU 1 in LAU 2 za nižje prostorske ravni, kot so okrožja in občine;
- **časovni okvir/obdobje:** po navadi izraženo v letih, mesecih, zelo redko so podatki na voljo tudi na dnevni ravni;
- **vsebino, ki jo želite prikazati.**

Za določena področja kakovosti življenja, zlasti okolje in prostor, podatki niso vedno na voljo ali so na voljo le v obliki zemljevidov, podatke pa je treba obdelati z geoinformacijskimi (GIS) analizami. Če občina, ki želi izvedeti več o stanju na področju kakovosti življenja, nima oddelka za prostorsko načrtovanje ali usposobljenega strokovnjaka, je priporočljivo, da najame zunanega strokovnjaka za GIS, ki bo pripravil podatke glede na to območje in potrebe. Takšni podatki so ključni, saj analizi dodajo prostorsko razsežnost in omogočajo spremljanje infrastrukture, prometa, rabe prostora itd.

“

Toda previdno: hitro se lahko znajdete pred preveliko količino podatkov. Zato se raje osredotočite na izbiro kazalnikov, ki so za vas res pomembni, namesto da zbirate velike količine podatkov. Podatki morajo podpirati odločitve, ne pa jih oteževati.

”

ZAČNITE PREPROSTO

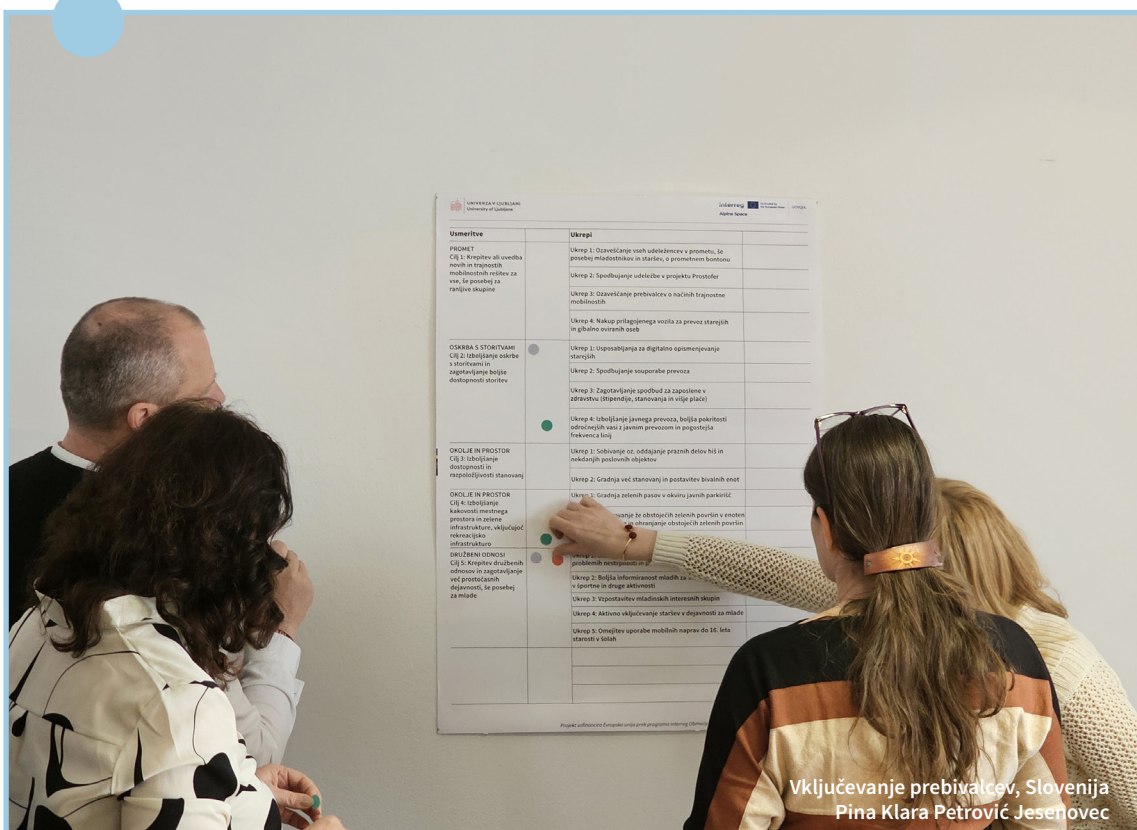
ZAČNITE PREPROSTO

Občine za začetek dela s podatki ne potrebujejo poglobljenih študij.

Začnite:

- z razpoložljivimi statističnimi podatki,
- z občinskimi podatki, kot so demografski podatki, podatki o stanovanjih in rabi zemljišč, gospodarstvu,
- z mnenjem prebivalcev,
- z lokalnim znanjem zaposlenih in drugih deležnikov.

Analiza se lahko nato postopno nadgradi.

Vključevanje prebivalcev, Slovenija
Pina Klara Petrović Jesenovec

4 PLATFORME S PODATKI O KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

KAZALNIKI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA (EUROSTAT):

Ta platforma ponuja pregled devetih tem: 1) materialni življenjski pogoji, 2) glavna dejavnost (delo), 3) zdravje, 4) izobraževanje, 5) prosti čas in družbeni odnosi, 6) gospodarska in osebna varnost, 7) upravljanje in temeljne pravice, 8) naravno in bivalno okolje ter 9) splošno doživljanje življenja. Predstavljeni so tako objektivni kot subjektivni kazalniki, ki opisujejo dejanske razmere in subjektivno doživljanje teh razmer. Podatki so na voljo na nacionalni ravni za države EU (Eurostat, b. d.).

REGIONALNA BLAGINJA OECD:

Platforma spremlja enajst področij, med katerimi so dohodek, zaposlovanje, stanovanja, zdravje, dostop do storitev, okolje, izobraževanje, varnost, državljanska udeležba in upravljanje, skupnost ter zadovoljstvo z življenjem. Podatki so na voljo na ravni NUTS 2 in so predstavljeni z infografikami, ki prikazujejo uspešnost vsake regije na posameznem področju kakovosti življenja. Platforma omogoča tudi primerjavo med regijami in prikazuje, katere regije dosegajo podobne rezultate (OECD, b. d. a.).

KAKO GRE AVSTRIJI? (NEM. WIE GEHT'S UNS IN ÖSTERREICH):

Avstrijski statistični urad (Statistik Austria) že od leta 2012 spremlja napredek in kakovost življenja v Avstriji ter objavlja letna poročila. V njih združuje okoli 30 kazalnikov, ki vključujejo področja, kot so splošna kakovost življenja, okolje in materialne razmere. Hkrati ta pregled tudi prikazuje, kako Avstrija uresničuje cilje trajnostnega razvoja (Statistik Austria, b. d.).

DOBRO ŽIVLJENJE V NEMČIJI (NEM. GUT LEBEN IN DEUTSCHLAND):

Zvezna vlada je pripravila skupno 46 kazalnikov, ki zajemajo dvanajst tem s področja kakovosti življenja, da bi predstavila trenutno stanje in razvoj kakovosti življenja v Nemčiji na ravni regij NUTS 3. Med obravnavanimi temami so zdravje, delo, izobraževanje, dohodek ter ravnovesje med delom in zasebnim življenjem (področje Naša življenja), varnost, solidarnost in občutek pripadnosti (področje Naše okolje) ter gospodarstvo, okolje, enakost in odgovornost (področje Naša država). Poleg tega platforma ponuja interaktivne prikaze vsakega kazalnika (Zvezna vlada, b. d.).

Pomembno je tudi vedeti, da nekateri statistični uradi občasno izvajajo posebne študije o kakovosti življenja, ki lahko zagotovijo uporabne podatke in posamezno območje umestijo v širši kontekst. Včasih tudi projekti financiranja vključujejo raziskave o kakovosti življenja ali posameznih vidikih kakovosti življenja, zato je lahko za občine koristno, če se v takšne projekte vključijo kot pilotna območja. Primeri takšnih študij so:

Študija o subjektivnem dojemanju kakovosti življenja med prebivalci Južne Tirolske (Bausch in Tauber, 2023);

projekt Erasmus+ Alpski kompas, ki raziskuje kakovost življenja mladih v Alpah (Čataković idr., 2024);

študija ESPON TQoL v alpskem prostoru (ESPON, 2024);

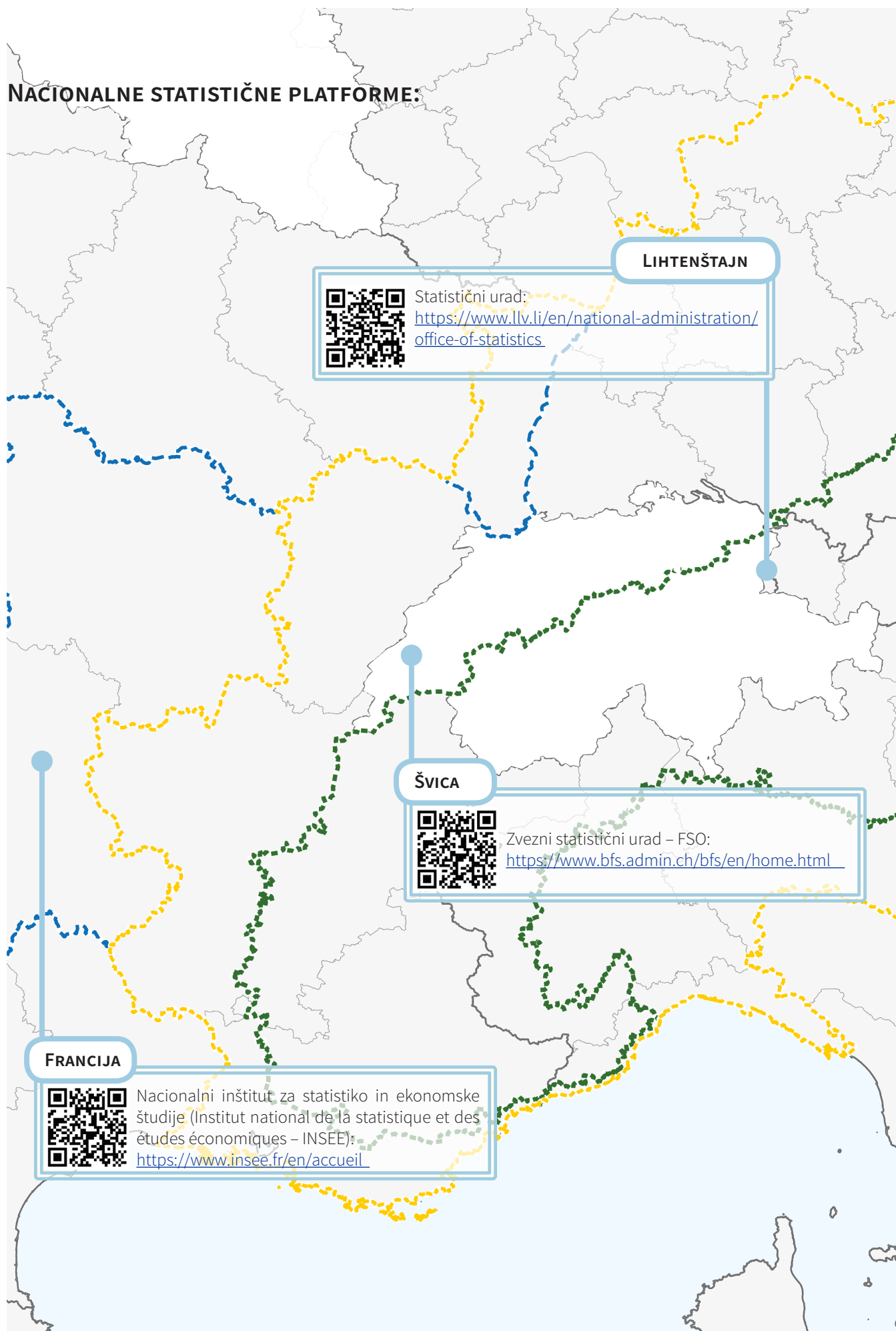
čezmejni projekt Interreg Nemčija-Avstrija Kakovost življenja v alpskem prostoru (nem. Lebenswerter Alpenraum), ki obravnava trajnostne turistične prakse, ki jih podpirajo lokalni prebivalci in regionalni odločevalci (projekt Interreg, b. d.).

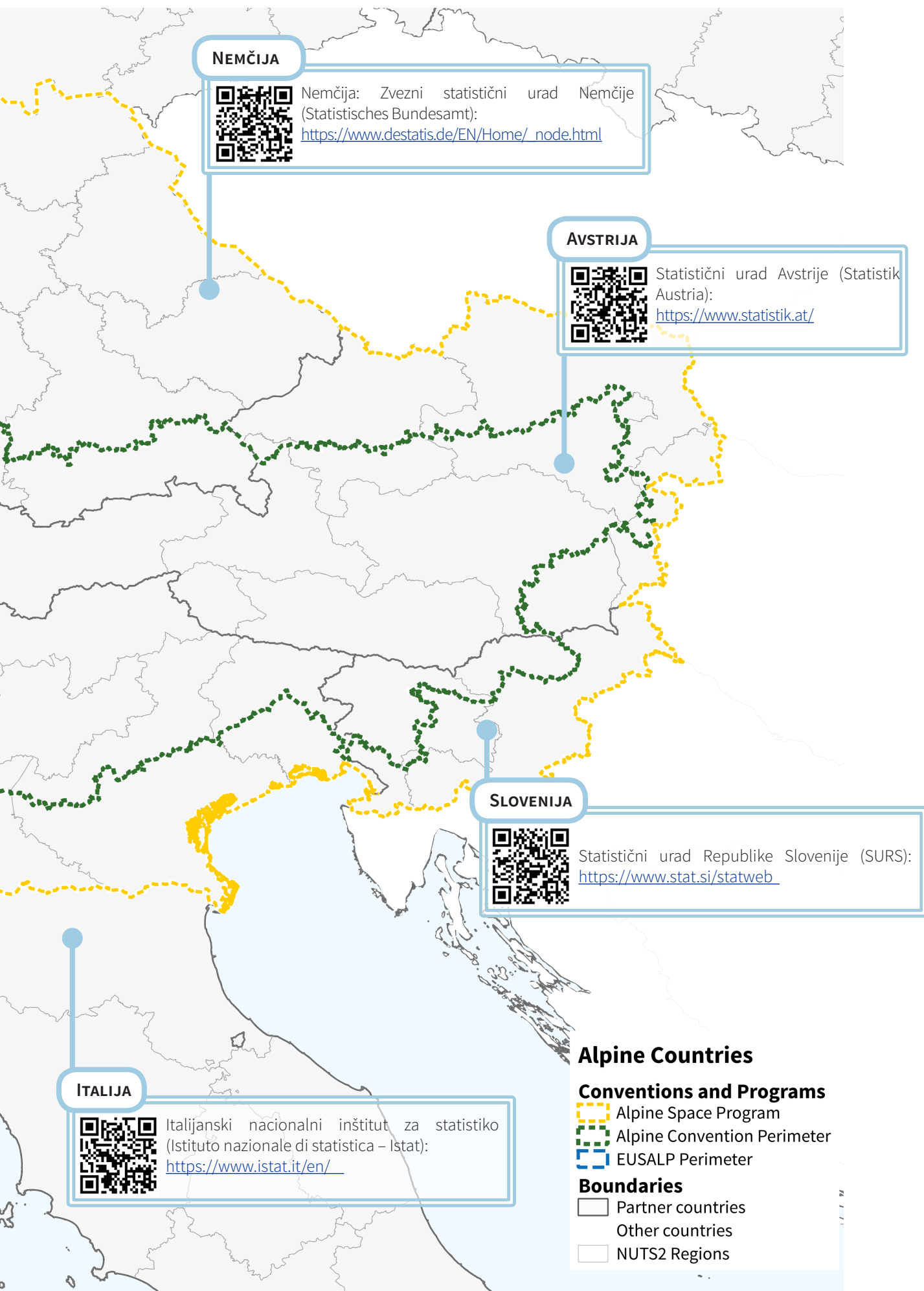
5 KAKO PRIKAZATI PODATKE?

Ko zberete podatke, boste morda dobili obsežno in nepregledno tabelo. Za predstavitev, na primer na seji občinskega sveta ali javni razpravi, je zato treba podatke prikazati prepričljivo. Obstaja več orodij, ki lahko pomagajo pri pripravi grafikonov in infografik, v pomoč je lahko tudi umetna inteligenca, ki vam na podlagi analiziranih podatkov pomaga izbrati najprimernejši način vizualizacije.

- **Prostorske podatke** lahko predstavite z zemljevidi (npr. prikaz razdalje do storitev splošnega pomena) ali s prikazom prostorske porazdelitve podatkov, kot je zadovoljstvo s kakovostjo življenja v različnih regijah.
- Diagrame lahko uporabite za prikaz deležev prebivalstva, ki izražajo **različne stopnje zadovoljstva** (npr. zadovoljstvo z okoljskimi vidiki), ali za prikaz dejavnikov, ki vplivajo na kakovost življenja.
- S tabelami lahko prikažete **sezname izbranih področij in kazalnikov kakovosti življenja**.
- Za prikaz **nominalnih podatkov** lahko uporabite krožni ali stolpični diagram, za prikaz **ordinalnih** pa stolpični diagram.

NACIONALNE STATISTIČNE PLATFORME:

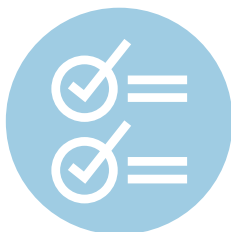

6 VKLJUČEVANJE PERSPEKTIVE PREBIVALCEV

Uporaba podatkov je pomembna, čeprav samo s statistiko ne moremo opisati vseh vidikov kakovosti življenja. Participativne metode pomagajo razumeti, kako zadovoljni so prebivalci z življenjem, kako ga doživljajo ter kakšne so njihove potrebe in prioritete. Aktivno vključevanje prebivalcev ne podpira le odločevalskega procesa, ampak pripomore tudi k boljši kakovosti življenja, kot je opisano v zadnjem poglavju tega priročnika.

Na voljo so različne metode za vključevanje prebivalcev in pridobivanje njihovih mnenj. Metoda se izbere glede na ciljno skupino, njeno velikost in značilnosti ter glede na razpoložljive vire:

ANKETA

Občine pogosto uporabljajo ankete, da bi razumele, kako prebivalci doživljajo kakovost življenja. Najpreprosteje je ljudi vprašati, kako zadovoljni so s svojimi življenjskimi razmerami. Podrobnejše ankete lahko vključujejo tudi vprašanja o posameznih področjih, kot so infrastruktura, dostop do storitev, delovni pogoji in mobilnost.

Pred izvedbo ankete si je treba zastaviti tri ključna vprašanja: Kaj želimo ugotoviti? Koga naj vprašamo? Katere vire (čas, osebje in proračun) imamo na voljo?

V anketo se lahko vključijo vsi prebivalci ali le posamezne skupine, kot so mladi ali starejši. Anketo lahko izvedete prek spleta ali v živo. Spletne ankete je enostavneje izvesti, vendar tako morda ne boste dosegli vseh, ankete v živo pa zahtevajo več časa in organizacije. Po navadi celoten proces ankete, vključno z analizo, traja več mesecev; pri analizi in predstavitvi rezultatov si lahko pomagate z digitalnimi orodji.

DELAVNICA

Delavnice so učinkovit način za vključevanje deležnikov ali širše javnosti v razprave o kakovosti življenja. Po navadi trajajo pol dneva in udeležencem omogočajo, da v manjših skupinah razpravljajo o različnih temah.

Delavnice vam pomagajo bolje razumeti lokalne izzive in vam omogočajo, da skupaj z udeleženci iščete mogoče rešitve. V okviru projekta GOVQoL so na primer potekale delavnice z lokalnimi odločevalci, predstavniki občinskih uprav in lokalnih skupnosti, na katerih so udeleženci ocenjevali stanje kakovosti življenja na lokalni ravni in opredelili mogoče rešitve za obstoječe izzive.

FOKUSNA SKUPINA

Fokusne skupine so vodene razprave o določeni temi, ki temeljijo na vnaprej pripravljenih vprašanjih. Udeležence izberete tako, da zastopajo različne poglede znotraj ciljne skupine, s čimer zajamete širok nabor mnenj.

Po navadi sodelujeta dva moderatorja: eden vodi razpravo, drugi pa beleži glavne točke in rezultate. To metodo so na primer uporabili v procesu prostorskega načrtovanja na Zgornjem Gorenjskem; tam so fokusne skupine ponudile dodaten uvid v demografsko analizo in razprave o lokalnem razvoju.

INTERVJU

Intervju je strukturiran ali polstrukturiran pogovor, v katerem ena oseba zastavlja vprašanja, druga pa nanje odgovarja. Intervjuji po navadi trajajo med 30 minutami in eno uro. Pri analizi kakovosti življenja se intervjuji pogosto izvedejo s ključnimi lokalnimi deležniki, kot so ponudniki storitev ali predstavniki občin, da se bolje razumejo lokalni izzivi in upravljske prakse. Intervju lahko nadomesti delavnice ali fokusne skupine v primeru, da je treba zastaviti občutljivejša vprašanja, zagotoviti anonimnost in varno okolje za iskrene odgovore.

Pri projektu GOVQoL so intervjuji s predstavniki lokalnih skupnosti na primer pomagali oceniti pogoje kakovosti življenja, opredeliti glavne izzive in raziskati, kako se lahko kakovost življenja bolje vključi v lokalno odločanje.

ESEJ

Tehnika, pri kateri ljudi prosimo, naj napišejo različno dolge izjave in opišejo svoje mnenje, spomine ali izkušnje o določeni temi. Takšno metodo lahko uporabimo v primeru dela z ranljivimi skupinami, kot so otroci, mladostniki ali starejši, ali če želimo govoriti o občutljivejših temah, povezanih s kakovostjo življenja.

METODA »GLAS IN SLIKA«

Glas in slika je participativna metoda, pri kateri prebivalci fotografirajo vsebine, povezane z določeno temo, in na kratko pojasnijo, kaj fotografije prikazujejo in zakaj so zanje pomembne. Ta metoda pomaga bolje razumeti lokalne poglede, na primer pri ocenjevanju stanja infrastrukture, javnih prostorov, zelenih površin ali rekreacijske infrastrukture. Primer uporabe te metode je Photovoice Lab v okviru projekta VERVE v Bellunu v Italiji; ta pristop so uporabili za raziskovanje, kako ljudje doživljajo svoje lokalno okolje in kakšen odnos imajo do njega.

Če želite izvedeti več o participativnih metodah, obstaja veliko uporabnih virov, ki podrobneje pojasnjujejo, kako vključiti prebivalce. Te pristope lahko uporabite tudi pri svoji analizi kakovosti življenja:

GAYA – NABOR ORODIJ ZA SPODBUJANJE SODELOVANJA

MLADIH: nabor orodij za vključevanje mladih v odločevalske procese v Alpah, ki vsebuje dobre prakse in smernice –

<https://www.alpine-space.eu/project/gaya/>

PRIROČNIK ZA SOUSTVARJANJE IN IZMENJAVO ZNANJA

o alpskih vinogradih: opisuje, kako vzpostaviti in izvajati metodo živih laboratorijev – <https://www.alpine-space.eu/project/respond/>

ALPSKO-KARPATSKI PRIROČNIK ZA KREPITEV SODELOVANJA

v srednjeevropskih gorskih območjih: osredotoča se na regionalne in lokalne deležnike ter na vključevanje prebivalcev v odločevalske procese – <https://share.google/zDLb8zcPq2fsyNwGb>

PRIROČNIK O SODELOVANJU PREBIVALCEV

iz avstrijske zvezne dežele Vorarlberg (samo v nemščini) –

<https://vorarlberg.at/-/buergerbeteiligung>

VPRAŠAJTE PREBIVALCE

Uporabite:

- ankete za pridobivanje mnenj širše populacije,
- delavnice za skupno razpravo,
- intervjuje za vpogled v mnenja deležnikov,
- fokusne skupine za ciljno usmerjene razprave.

Metodo izberite glede na razpoložljive vire in ciljne skupine.

“

Prebivalci so najboljši strokovnjaki na področju življenjskih razmer.

”

7 UPORABA CERTIFIKATOV IN ZUNANJIH MERIL USPEŠNOSTI

Eden od načinov za oceno trenutnega stanja v vaši občini in prepoznavanje priložnosti za izboljšave je vključitev v priznane certifikacijske sheme ali pobude za spremljanje kakovosti. Ti programi zagotavljajo jasna merila in zunanjo evalvacijo, kar pomaga preveriti, na katerih področjih vaša občina že dosega dobre rezultate in na katerih so še možnosti za napredek.

Certifikat »Zero Waste« na primer priznava občine, ki uspešno zmanjšujejo količino odpadkov, in jim ponuja praktičen okvir za prehod k trajnostnejšemu ravnanju z odpadki. Podobno tudi **nagrada European Energy Award** podpira občine pri izboljševanju lokalnih energetske in podnebne politike. Zagotavlja strukturiran sistem upravljanja in spremljanja, ki pomaga sistematično zmanjševati porabo energije, povečevati energetske učinkovitost in spodbujati uporabo obnovljivih virov energije. Občine prejmejo usmeritve in zunanjo evalvacijo, kar jim omogoča spremljanje napredka in večje priznanje njihovih dosežkov.

Drug pristop je vključitev v pobudo **Gospodarstvo za skupno dobro** (angl. Economy of the Common Good – ECG). Občine, ki uporabljajo ta okvir, svoje politike in dejavnosti ocenjujejo glede na njihov prispevek k skupnemu dobremu, kar vključuje socialno pravičnost, okoljsko trajnost, demokratično udeležbo in transparentnost. Proces pomaga uskladiti lokalni razvoj z družbenimi in okoljskimi vrednotami ter tako izboljšati kakovost življenja na splošno.

Pobuda »Otrokom prijazna občina«, ki jo podpira UNICEF, spodbuja ustvarjanje zdravega podpornega okolja za vse otroke in mlade. Sodelujoče občine si prizadevajo zagotoviti, da imajo otroci dostop do socialne zaščite, živijo v varnem okolju in lahko uporabljajo vključujoče lokalne storitve. Praktične usmeritve za to, kako postati otrokom prijazna občina, so na voljo v posebnih priročnikih. Redno spremljanje vključuje tudi odzive ciljne skupine (otrok in njihovih družin).

Občine se lahko pridružijo tudi mrežam, kot je **Evropska mreža družinam prijaznih občin**, ki podpira lokalne oblasti pri pripravi politik za izboljšanje življenjskih razmer družin prek izmenjave znanja, načrtovanja in samoocenjevanja.

REZULTATI ANALIZE

Rezultati analize naj vključujejo:

- jasen pregled prednosti in slabosti vaše občine,
- opredelitev razvojnih potreb,
- razumevanje mnenj prebivalcev,
- skupno podlago za določanje prednostnih nalog.

Rezultate je treba jasno in razumljivo predstaviti odločevalcem in prebivalcem.

“

Certifikati in mreže pomagajo občinam izmeriti in primerjati lasten napredek na izbranem področju, se učiti od drugih in hkrati izboljševati kakovost življenja na lokalni ravni.

”

DOBRA PRAKSA:

OTROCI V KANTONU HAUTE-ARIÈGE SI PREDSTAVLJAJO SVOJO VAS V PRIHODNOSTI

KAJ: Zbiranje mnenj prebivalcev, vključevanje mladih

KDAJ IN KJE: 2020–2021, FRANCIJA

POVEZAVA: <https://cc-hauteariege.fr/plui-h/adenanc-le-village-ideal>

OPIS

V okviru priprave medobčinskega urbanističnega in stanovanjskega načrta (PLUi-H) je skupnost občin kantona Haute-Ariège vključila v participativni proces, usmerjen v prihodnost, otroke in mlade. K sodelovanju so povabili 22 šolskih razredov – od vrtca do petega razreda – in jih prosili, naj si zamislijo, kako naj bi v bližnji prihodnosti izgledala njihova idealna vas.

Vsaka šola je obravnavala določeno temo, kot so mobilnost, stanovanjska politika, biotska raznovrstnost, krajina in javna infrastruktura. Otroci so svoje ideje izrazili z risbami, maketami, kratkimi filmi in pisnimi odgovori na vprašalnik. Njihove prispevke so analizirali, da bi razumeli, kako si mlajše generacije predstavljajo življenje v prihodnosti in razvoj skupnosti. Po projektu »Adenanc, idealna vas, v kateri bi radi živeli« so leta 2022 lokalne oblasti nadaljevale s tem pristopom in povabile srednješolce, da delijo svoja mnenja, še posebej o mobilnosti v kantonu Haute Ariège.

CILJI

Namen pobude je bil vključiti poglede mladih v prostorsko načrtovanje, zbrati kvalitativne vpogleds v pričakovanja glede prihodnosti in krepiti dolgoročno razmišljanje pri pripravi lokalnih politik. Poleg tega je pobuda otroke in mlade seznanila z demokratičnim sodelovanjem in procesi načrtovanja.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

S povabilom otrok v razmislek o prihodnosti njihove vasi je skupnost občin zbrala njihove osebne poglede, ki jih s tradicionalnimi statistikami ni mogoče zajeti. Predstave otrok so bile optimistične in ustvarjalne, hkrati pa so jasno poudarile njihove prioritete. Otroci so poudarili tri glavne teme: pomen družbenega in skupnostnega življenja, odnos med vasjo in širšim prostorom ter razmišljanja o tem, kako sodelovanje spodbuja angažiranost. Z aktivnim poslušanjem otrok so tako lahko v tradicionalne procese načrtovanja vključili nova spoznanja. S tem so okrepili medgeneracijski dialog in zagotovili, da dolgoročno načrtovanje upošteva potrebe in želje prihodnjih prebivalcev.

DOBRA PRAKSA:

PODATKOVNI PORTRET GRENOBLA PO MODELU KROFA

KAJ: Analiza podatkov

KDAJ IN KJE: 2022–2025, FRANCIJA

POVEZAVA: <https://www.calameo.com/read/00419037659dbe7db7ef0>

OPIS

Mesto Grenoble je za oceno trenutnega stanja in usmerjanje dolgoročnega razvoja uvedlo inovativen, na podatkih temelječ pristop in v okviru širše strategije "Grenoble 2040" leta 2022 objavilo Podatkovni portret po modelu krofa. Na podlagi ekonomskega koncepta, imenovanega »krof«, je mesto model prilagodilo za analizo lokalnih družbenih in okoljskih razmer ter združilo različne kazalnike v vizualni in sistemski prikaz, ki jasno pokaže položaj mesta glede na globalne meje trajnosti in temeljne potrebe prebivalcev. Portret je nastal v strukturiranem procesu izbire relevantnih kazalnikov v sodelovanju z različnimi lokalnimi oddelki in analize podatkov iz občinskih evidenc, nacionalnih statistik in načrtovalskih dokumentov. Prva različica iz leta 2022 predstavlja izhodiščno oceno stanja, ki so jo leta 2025 razširili in posodobili, cilj pa je krepiti participativno spremljanje in strateško odločanje na vseh področjih politik.

CILJI

Namen portreta je okrepiti na podatkih temelječe oblikovanje politik s pomočjo celovitega pregleda trenutnega položaja Grenobla z vidika ekološke trajnosti in družbene blaginje. Lokalnim oblastem in občinskim oddelkom zagotavlja enotno in zanesljivo podlago za določanje prednostnih nalog, usklajevanje načrtovalskih dokumentov in spremljanje napredka.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Podatkovni portret Grenobla po modelu krofa omogoča dostopnost in primerljivost kompleksnih podatkov, saj poudarja vrzeli med trenutnim stanjem in želenimi družbenimi ali okoljskimi vrednostmi. Ta vizualizacija mestu pomaga:

- razumeti, na katerih področjih so lokalne politike uspešne in na katerih so potrebne izboljšave;
- uskladiti občinske strategije z blaginjo skupnosti in planetarnimi mejami;
- vzpostaviti skupno podatkovno bazo za prihodnje določanje prednostnih nalog in razporejanje virov.

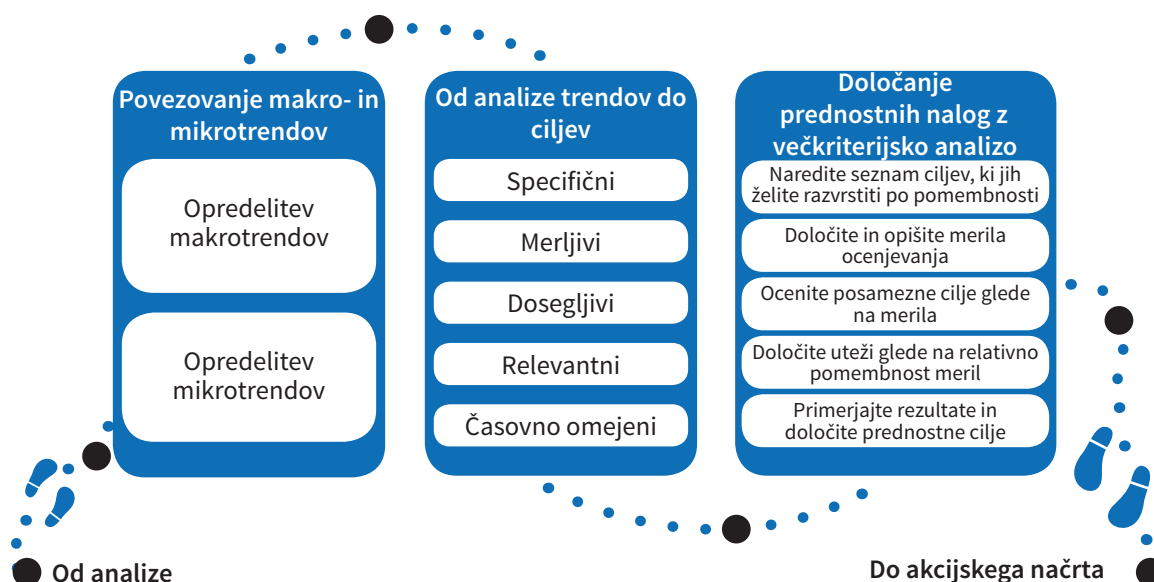
Proces zbiranja in analize podatkov je spodbudil tudi sodelovanje med oddelki ter ustvaril možnosti za vključevanje javnosti, saj prebivalcem in drugim deležnikom omogoča razpravo o rezultatih, izboljševanje kazalnikov in spremljanje napredka. Z drugo različico portreta v letu 2025 Grenoble vključuje spremljanje kot stalni del strateških procesov, s čimer krepí preglednost in ohranja kakovost življenja kot središčno temo občinskega načrtovanja.

KORAK 2:

DOLOČANJE CILJEV IN PREDNOSTNIH NALOG

Ko je izhodiščno stanje jasno, se morajo občine odločiti za prioritete cilje. To poglavje vas vodi pri določanju ciljev in prednostnih nalog kot ključnem koraku procesa priprave konkretnih in učinkovitih ukrepov na podlagi rezultatov analize. Cilji morajo izhajati iz prepoznanih izzivov in hkrati izkoriščati lokalne prednosti. Jasen in strukturiran pristop pomaga učinkovito razporejati vire ter zagotoviti, da politike in ukrepi prispevajo k boljši kakovosti življenja.

3

1 RAZUMEVANJE DOLGOROČNIH RAZVOJNIH TRENDOV

Če želite razviti učinkovito strategijo za svojo občino, morate jasno razumeti tako makrotrende (globalne in sistemske izzive) kot mikrotrende (lokalne specifične dinamike). Prepoznavanje in analiza teh trendov vam pomagata predvideti spremembe, uskladiti lokalne ukrepe s širšimi razvojnimi usmeritvami ter oblikovati strategije, ki izhajajo iz lokalnega okolja in so hkrati usmerjene v prihodnost.

“Lokalne strategije so najmočnejše, ko povezujejo globalne trende z lokalnimi razmerami.”

RAZUMEVANJE MAKROTRENDOV

Makrotrendi so obsežni in dolgoročni procesi, ki vplivajo na skupnosti v različnih regijah in državah. Med drugim vključujejo podnebne spremembe, staranje prebivalstva, digitalizacijo, gospodarsko tranzicijo, urbanizacijo in družbene neenakosti. Čeprav se makrotrendi odvijajo na globalni ali nacionalni ravni, njihovi učinki vedno vplivajo na razmere na lokalni ravni.

Pomagate si lahko s temi vprašanji:

- Kateri glavni makrotrendi bi lahko vplivali na kakovost življenja v občini?
- Kako bodo ti makrotrendi vplivali na občino?
- Kako lahko preprečite ali omilite njihov vpliv?

RAZUMEVANJE MIKROTRENDOV

Mikrotrendi odražajo specifične razmere, potrebe in dinamiko v posamezni občini. Vključujejo lahko lokalne demografske spremembe, pametno specializacijo, vzorce mobilnosti, dostop do storitev, družbeno kohezijo, okoljske razmere in upravljavsko zmogljivost. Mikrotrende pogosto prepoznate na podlagi lokalnih podatkov, sodelovanja z različnimi deležniki in dobrega poznavanja lokalnega območja.

Pomagate si lahko s temi vprašanji:

- Kateri mikrotrendi bi lahko vplivali na kakovost življenja v občini?
- Kako se lahko na te mikrotrende odzovete?
- Kako lahko preprečite ali omilite njihov vpliv?

POVEZOVANJE MAKROTRENDOV IN MIKROTRENDOV

Analiza trendov vam pomaga povezati globalne trende z lokalnimi razmerami. Dobre lokalne strategije temeljijo na splošnih izzivih; rešujejo jih z ukrepi, prilagojenimi razmeram v posamezni občini.

Podnebne spremembe so na primer globalni trend, vendar se njihovi učinki na lokalni ravni razlikujejo – od vročinskih valov in poplav do pomanjkanja vode. Razumevanje, kako globalni trendi vplivajo na posamezno lokalno skupnost, pomaga načrtovati ukrepe, ki ustrezajo lokalnim potrebam.

S sistematičnim prepoznavanjem in povezovanjem makro- in mikrotrendov se lahko:

- učinkoviteje določajo prednostni strateški cilji,
- oblikujejo usklajene in v prihodnost usmerjene politike,
- krepijo lokalno odpornost in kakovost življenja,
- podpira na podatkih temelječ in transparenten odločevalski proces.

2 OD ANALIZE TRENDOV DO JASNIH CILJEV

Cilji naj temeljijo na podrobnejši analizi lokalnega konteksta. Namen analize je prepoznati ključne izzive, priložnosti in vrzeli med trenutnim in želenim stanjem.

Cilji vašo vizijo pretvorijo v izvedljive in dosegljive korake. Vsak cilj naj zato upošteva načelo **SMART**:

SPECIFIČEN (angl. **SPECIFIC**)

MERLJIV (angl. **MEASURABLE**)

DOSEGLJIV (angl. **ACHIEVABLE**)

RELEVANTEN (angl. **RELEVANT**)

ČASOVNO OMEJEN (angl. **TIME-BOUND**)

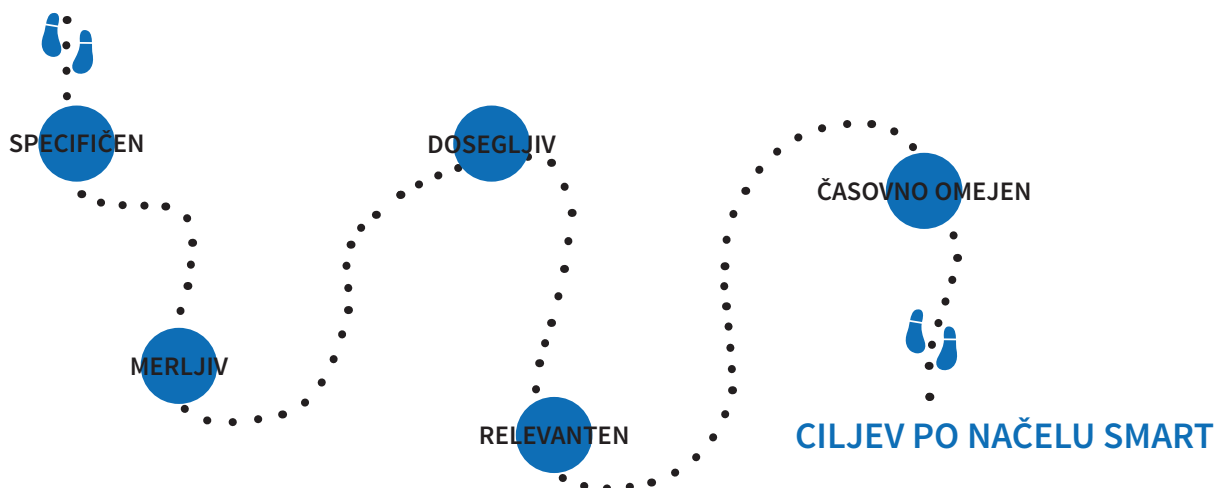

POSTAVLJANJE PRAVIH VPRAŠANJ

- Kateri dolgoročni makro- in mikrotrendi vplivajo na občino?
- Kako bodo vplivali na življenjske pogoje?
- Katere priložnosti in tveganja se lahko pojavijo, če teh trendov ne upoštevate?

Značilnosti	Opis
Specifičen	Cilji naj bodo jasni in natančno določeni, brez dvournosti
Merljiv	Cilji naj omogočajo merjenje napredka
Dosegljiv	Cilji naj bodo izvedljivi in uresničljivi, upoštevajoč razpoložljive vire in omejitve
Relevanten	Cilji naj bodo usklajeni s splošnimi cilji in vizijo občine ali projekta
Časovno omejen	Cilji naj imajo jasno določeno časovnico ali rok za uresničenje

KORAKI DO

3 KAKO DOLOČITI CILJE?

Cilje lahko oblikujete na različne načine: lahko izhajajo iz procesov, ki jih vodi skupnost, ali pa jih določi občinska uprava.

Pri določanju ciljev je pomembno:

VKLJUČEVATI SKUPNOST V CELOTEN PROCES PRIPRAVE.

Lokalno znanje – vključno s kolektivnim spominom, kulturno dediščino, tradicijami, načini delovanja in življenjskimi izkušnjami – lahko ponudi vpogled, ki presegajo samo kvantitativne podatke.

SPodbujati soustvarjanje s prebivalci.

Vključevanje prebivalcev v oblikovanje ciljev povečuje legitimnost in občutek soudeležnosti. Čeprav se prebivalci pogosto osredotočajo na konkretne projekte in manj na širše strateške cilje, je njihov prispevek ključen, da cilji odražajo dejanske potrebe in pričakovanja lokalne skupnosti.

PRIPRAVITI SINTEZO.

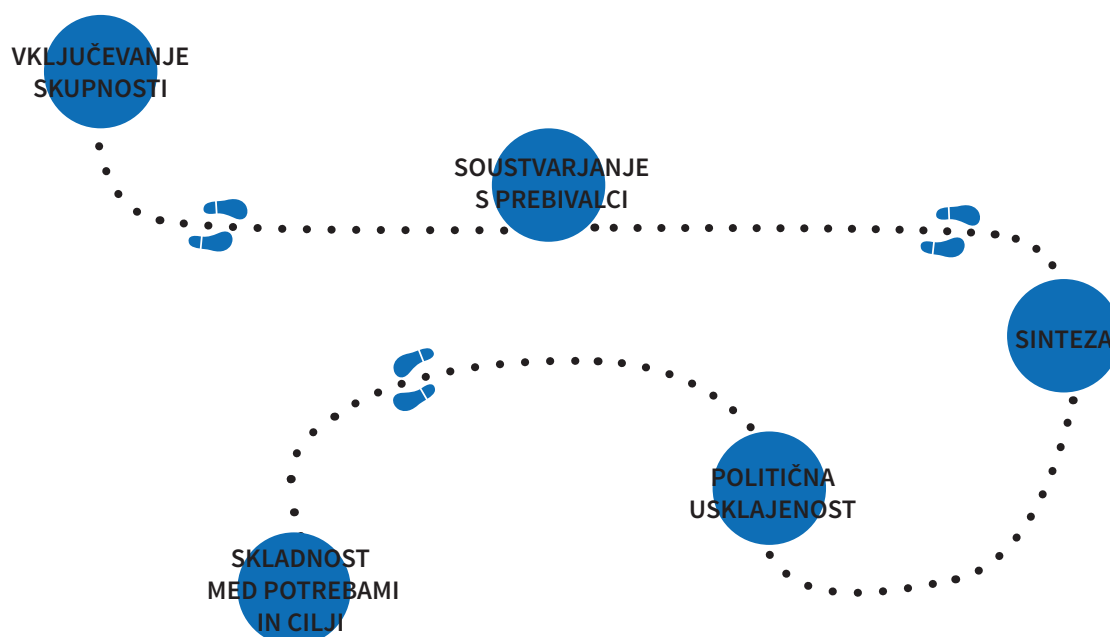
Pomembno je, da se iz procesa soustvarjanja izluščijo ključne ideje za projekte ter se povežejo v usklajene in medsebojno povezane strateške cilje.

ZAGOTOVITI POLITIČNO USKLAJENOST IN POVRATNE INFORMACIJE.

Usklajenost politik je ključna pri izvedljivosti in izvajanju politik. Cilji se zato prednostno razvrstijo glede na raven politične in institucionalne podpore.

ZAGOTOVITI SKLADNOST MED POTREBAMI SKUPNOSTI IN CILJI.

Skladnost politik pri oblikovanju ciljev je ključna za zagotavljanje, da so potrebe prebivalcev natančno, jasno in pregledno odražene v strateškem okviru. Če ta usklajenost ni zagotovljena, lahko cilji izgubijo legitimnost in jih prebivalci ne prepoznajo kot relevantne.

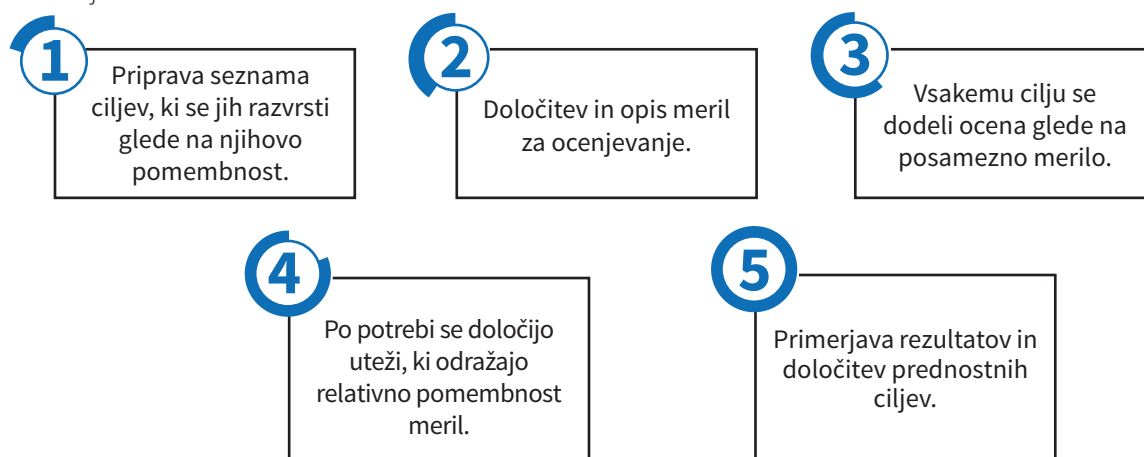
4 DOLOČANJE PREDNOSTNIH NALOG Z VEČKRITERIJSKIM ANALITIČNIM PRISTOPOM

Občinski viri so omejeni, zato je določanje prednostnih nalog ključnega pomena. Po opredelitvi ciljev je naslednji pomemben korak, da se prednostno določijo tisti, ki so najbolj relevantni in uresničljivi. Glede na omejene vire, časovne omejitve in institucionalne zmogljivosti določitev prednostnih nalog pomaga odločevalcem, da se osredotočijo na najizvedljivejše ukrepe, ki imajo tudi največji učinek.

Večkriterijska analiza (angl. Multi-criteria analysis – MCA) je metoda za primerjavo različnih možnosti na podlagi vnaprej določenih meril, kot so učinek, izvedljivost, stroški, nujnost in politična relevantnost. Namesto enega samega dejavnika analiza upošteva več vidikov hkrati, kar odraža kompleksnost lokalnih izzivov in potreb na področju kakovosti življenja. Uporaba večkriterijske analize za določanje prednostnih nalog pomaga pri zagotavljanju uravnoteženega in transparentnega odločevalskega procesa.

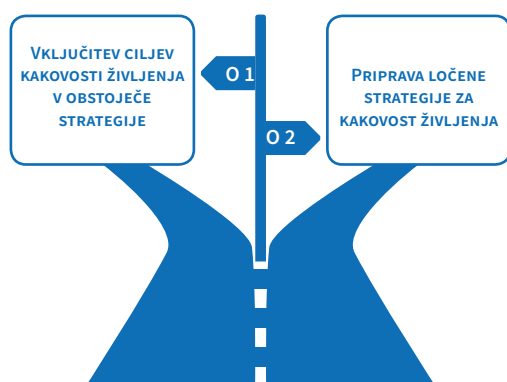
KAKO LAHKO VEČKRITERIJSKO ANALIZO UPORABITE V PROCESU PRIPRAVE POLITIK V PODPORO BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA?

Slediti je treba tem korakom:

VKLJUČEVANJE CILJEV V STRATEGIJE

Po uporabi večkriterijske analize boste dobili seznam prednostnih ciljev. Kako naprej? Na voljo imate dve možnosti: cilje lahko vključite v obstoječe strategije ali pripravite novo strategijo za področje kakovosti življenja.

VKLJUČITEV CILJEV KAKOVOSTI ŽIVLJENJA V OBSTOJEČE STRATEGIJE, kot so lokalni razvojni načrti, socialne politike, podnebne strategije ali načrti mobilnosti, zagotavlja usklajenost in krepi področje kakovosti življenja v obstoječih politikah.

PRIPRAVA LOČENE STRATEGIJE ZA KAKOVOST ŽIVLJENJA v primeru, da je kakovost življenja opredeljena kot medsektorska prednostna naloga, ki zahteva usklajevanje med različnimi oddelki in področji politik.

DOBRA PRAKSA:

MANIFEST ZA CELOSTNI PROSTORSKI RAZVOJ OBČIN LAURIANO IN MORANSENGO-TONENGO

KAJ: Prostorska strategija

KDAJ IN KJE: 2024, ITALIJA

POVEZAVA: <https://www.latomo.it/home>

OPIS

Manifest za celostni prostorski razvoj občin Lauriano in Moransengo-Tonengo je strateški dokument, ki so ga razvili v projektu LATOMO, da bi opredelili skupno srednje- in dolgoročno vizijo za dve sosednji občini, ki se srečujeta s skupnimi demografskimi, gospodarskimi in družbenimi izzivi. Temelji na participativnem procesu, v katerega so vključili lokalno upravo, prebivalce, združenja in druge lokalne deležnike. Manifest spodbuja celosten in medobčinski pristop k razvoju ter poudarja, da prostorski izzivi presegajo upravne meje in zahtevajo usklajene odzive. Osredotoča se na ključna področja, kot so lokalni razvoj, kultura in turizem, trajnostna mobilnost, aktivno državljanstvo in upravljanje.

CILJI

Glavni cilji manifesta so preprečevanje odseljevanja in zapiranja lokalnih storitev, krepitev lokalnega gospodarstva in izboljšanje teritorialne kohezije. Namen manifesta je bolje izkoristiti naravne, kulturne in družbene vire, spodbujati trajnostni turizem, ki temelji na skupnosti, podpirati nove oblike lokalnega podjetništva ter izboljšati dostopnost in mobilnost. Pomemben cilj je tudi vzpostaviti odprt in prožen upravljavski okvir, ki spodbuja sodelovanje med sektorji in na različnih ravneh.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Manifest spodbuja kakovost življenja s krepitevijo lokalnih storitev, spodbujanjem socialne vključenosti, izboljšanjem dostopa do kulturnih in naravnih virov ter krepitevijo vloge skupnosti prek aktivnega sodelovanja. Z usklajevanjem gospodarskega razvoja s trajnostjo, družbeno kohezijo in lokalno identiteto podpira odpornejša, prijetnejša in privlačnejša območja za prebivalce in obiskovalce.

DOBRA PRAKSA:

PROJEKTA BEYONDSNOW IN TRANSTAT: PARTICIPATIVNE STRATEGIJE PREHODA ZA ALPSKE DESTINACIJE, ODVISNE OD ZIMSKEGA TURIZMA

KAJ: Prostorska strategija

KDAJ IN KJE: 2022–2025, CELOTNE ALPE

POVEZAVA: <https://www.alpine-space.eu/project/beyondsnow/>
<https://www.alpine-space.eu/project/transtat/>

OPIS

Projekta **BeyondSnow** in **TranStat** sta dve evropski pobudi, ki obravnavata skupni izziv v alpskih regijah: vse manj zanesljive snežne razmere zaradi podnebnih sprememb in njihov vpliv na lokalne skupnosti, odvisne od zimskega turizma. V obeh projektih, ki ju je financiral program Interreg Območje Alp v obdobju 2022–2025, so sodelovali partnerji iz več alpskih držav.

Projekt BeyondSnow je v sodelovanju z desetimi pilotnimi območji v šestih državah krepil družbeno-ekološko odpornost zimskih turističnih destinacij na podnebne spremembe. Pilotne regije so s participativnimi procesi skupaj oblikovale poti trajnostnega razvoja, alternativne prihodnje scenarije ter strategije prehoda za prilagajanje manjši količini snega in spreminjajoči se dinamiki turizma. **Projekt TranStat** se je osredotočil na prehod k trajnostnemu turizmu v gorskih turističnih središčih oz. smučiščih in v njihovem širšem območju. V projektu so izvedli žive laboratorije, s katerimi so povezali lokalne deležnike in razvili scenarije prehoda s konkretnimi rešitvami za trajnostni in odporen gorski turizem.

V obeh projektih so alpske destinacije razvile konkretne akcijske načrte z jasnimi cilji in prednostnimi nalogami. Čeprav se vse destinacije srečujejo z enakim izzivom, so njihovi akcijski načrti edinstveni in prilagojeni lokalnim razmeram, kar poudarja pomembnost razumevanja lokalnih podatkov in mikrotrendov kot osnove za določanje ciljev.

CILJI

Oba projekta podpirata alpske destinacije pri predvidevanju in prilagajanju na podnebne spremembe, povezane z manjšo količino snega, ohranjanju privlačnosti območij in kakovosti življenja prebivalcev ter preoblikovanju turizma in lokalnega razvoja v bolj raznovrstne in trajnostne oblike. Hkrati tudi spodbujata oblikovanje skupnih strategij s pomočjo participativnih pristopov.

KAKO TO SPODBUJA BOLJŠO KAKOVOST ŽIVLJENJA

Participativni živi laboratoriji, ki so v središču obeh projektov, so ključni za krepitev kakovosti življenja v gorskih destinacijah. Vključevanje prebivalcev, podjetnikov, deležnikov v turizmu in pripravljavcev politik v strukturirane razprave ter proces soustvarjanja projekta zagotavlja, da strategije prilagajanja odražajo lokalne potrebe, znanje in želje. Ti participativni procesi krepijo občutek soudeležnosti, izboljšujejo ozaveščenost o prihodnjih tveganjih ter pripomorejo k družbeni odpornosti in gospodarski uspešnosti.

KORAK 3:

NAČRTOVANJE IZVEDBE IN MERJENJE NAPREDKA

To poglavje vas vodi od načrtovanja k ukrepanju: oblikovanje in izvajanje ukrepov sta ključna koraka pri aktivnem izboljševanju kakovosti življenja v vaši občini. Poglavje ponuja praktične usmeritve za pripravo akcijskih načrtov, sodelovanje med sektorji, učinkovito rabo virov in spremljanje napredka.

1 PRIPRAVA AKCIJSKEGA NAČRTA

Ko so cilji v izbrani občini določeni in prednostno razvrščeni, akcijski načrt lahko pomaga opredeliti konkretne ukrepe, ki vključujejo podrobnejše opise, in določiti odgovorne deležnike. Priporočljiv je strukturiran pristop, vendar naj bo akcijski načrt »živ dokument«, ki se sprti prilagaja novim okoliščinam:

1

DOLOČITEV IN RAZVRSTITEV UKREPOV PO POMEMBOSTI: Kateri ukrepi pripomorejo k uresničevanju že opredeljenih ciljev? Kateri ukrepi najbolj pripomorejo k boljši kakovosti življenja? Kateri ukrepi se lahko izvedejo kratkoročno in kateri zahtevajo srednje- ali dolgoročno načrtovanje? Ali obstajajo zunanji dejavniki, ki vplivajo na nujnost, npr. možnosti financiranja ali zakonske zahteve?

2

DOLOČITEV ODGOVORNIH DELEŽNIKOV: Za vsak ukrep je treba jasno opredeliti, kdo je odgovoren za njegovo izvajanje, po možnosti določiti konkretno osebo, oddelek ali projektno skupino.

3

OBLIKOVANJE ČASOVNICE: Dosegljivi roki in mejniki pomagajo spremljati napredek in povezati akcijski načrt z letnim načrtom. Upoštevati je treba sezonske značilnosti alpskega območja, kot so turistične sezone in vremenske razmere, ter tudi regionalne dogodke, kot so počitnice, volitve ali drugi pomembnejši dogodki.

4

OCENA POTREBNIH VIROV: Katera finančna sredstva, osebje, tehnična oprema in zunanja podpora so potrebni? Katere možnosti financiranja so na voljo? Za začetek zadostuje že groba ocena.

Jasen akcijski načrt je mogoče prikazati v **obliki tabele, na primer z Ganttovim diagramom ali načrtom (angl. roadmap)**, kar omogoča odločevalcem, da lažje spremljajo napredek. Predlogo za to najdete v zbirki orodij.

4

2 ZAGOTOVITE MEDRESORSKO SODELOVANJE

Kakovost življenja je tema različnih področij, med katerimi so prostorsko načrtovanje, mobilnost, okolje, gospodarstvo, družbene zadeve in kultura. Zato je ključno **medresorsko sodelovanje**:

SPodbujajte NOTRANJE SODELOVANJE:

redno usklajevanje med uradi, oddelki in projektnimi skupinami. Jasni komunikacijski kanali in jasno opredeljene pristojnosti preprečujejo podvajanje dela.

IZKORISTITE ZUNANJA PARTNERSTVA:

lokalna združenja, šole, podjetja in organizacije civilne družbe lahko prispevajo strokovno znanje, vire in ideje.

ZAGOTOVITE KOORDINACIJO IN VODENJE:

osrednja usklajevalna skupina ali koordinator za kakovost življenja lahko povezuje projekte, spremlja napredek in rešuje konflikte.

ORGANIZIRAJTE REDNE DELAVNICE IN SESTANKE:

spodbujanje izmenjave, zbiranje idej in sprotne prilagajanje ukrepov spreminjajočim se razmeram.

“

Medsektorsko sodelovanje povečuje učinkovitost, preprečuje navzkrižje interesov in omogoča inovativne rešitve.

”

3 UPRAVLJANJE VIROV IN IZKORIŠČANJE MOŽNOSTI FINANCIRANJA

Občine se danes srečujejo z izzivom omejenih proračunov. Hkrati se v zadnjih letih njihove naloge nenehno širijo, naraščajo pa tudi pričakovanja in zahteve prebivalcev glede kakovosti, dostopnosti in strokovnosti občinskih storitev. To jasno kaže, da skrbna in strateška raba virov ni le možnost, ampak nujnost.

Dolgoročno načrtovanje pomaga občinam, da čim bolje izkoristijo obstoječe finančne, kadrovske in organizacijske vire, izkoristijo sinergije in si zagotovijo več manevrskega prostora. Hkrati ustvarja pogoje za pravočasno prepoznavanje možnosti financiranja, njihovo ciljno pridobivanje in smiselno vključevanje v obstoječe ukrepe. Za izvajanje ukrepov potrebujete finančne, človeške in materialne vire. Občine se tega lahko lotijo sistematično:

NAČRTOVANJE PRORAČUNA:

določite prednostne naloge in načrtujte sredstva za kratko-, srednje- in dolgoročne ukrepe.

ZAGOTAVLJANJE USTREZNEGA KADRA:

preglejte obstoječe kompetence in po potrebi vključite zunanje strokovnjake. Smiselno je tudi preveriti razporeditev nalog občinskih uslužbencev, da po potrebi sprostite vire za nove naloge.

ISKANJE VIROV FINANCIRANJA:

številni nacionalni in evropski programi podpirajo ukrepe na področju kakovosti življenja, mobilnosti, okolja in digitalizacije.

IZKORIŠČANJE SINERGIJ:

povezujte ukrepe, npr. vključite skupnostne prostore v infrastrukturne projekte, upoštevajte okoljske in mobilnostne vidike. Pri ukrepih za izboljšanje kakovosti življenja je še posebej smiselno tesno sodelovanje s sosednjimi občinami, saj to omogoča skupno izvajanje in financiranje določenih projektov.

4 MOŽNOSTI FINANCIRANJA ZA IZBOLJŠANJE KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

STRUKTURNI SKLADI EU, npr. ESRR (Evropski sklad za regionalni razvoj), vključujejo tudi programe transnacionalnega in čezmejnega sodelovanja, kot sta program Interreg Območje Alp in čezmejni program Interreg med dvema državama. Ti instrumenti so lahko še posebej pomembni, kadar primanjkuje nacionalnih virov financiranja. Hkrati pa zahtevajo ustrezno usposobljeno osebje za upravljanje projektov EU, pogosto je potrebno znanje angleščine kot delovnega jezika.

PROGRAM LEADER IN DRUGI INSTRUMENTI ZA RAZVOJ PODEŽELJA so močno lokalno usmerjeni. Zahtevajo povezovanje več občin, vendar lahko podpirajo širok spekter ukrepov, če ti pripomorejo k izvajanju lokalne strategije.

NACIONALNA SREDSTVA ZA PRILAGAJANJE PODNEBNIM SPREMEMBAM, varstvo podnebja in ohranjanje biotske raznovrstnosti lahko pripomorejo k večji varnosti pred naravnimi nesrečami ter omogočijo naložbe v naravna območja; oboje krepi kakovost življenja.

NACIONALNA SREDSTVA ZA RAZVOJ TURIZMA lahko omogočijo naložbe v turistično infrastrukturo, npr. pohodniške poti ali drugo rekreacijsko infrastrukturo, in tako povečajo privlačnost kraja za prebivalce in obiskovalce.

NACIONALNI PROGRAMI za podporo manj razvitim ali odročnim občinam in območjem.

MNOŽIČNO FINANCIRANJE (ANGL. CROWDFUNDING) IN SPONZORSTVO sta še posebej primerna za projekte, za katere je pobudo dala skupnost. Poleg visoke stopnje vključenosti prebivalcev omogočata največjo prilagodljivost in najmanj administrativnih obveznosti.

Dodatne možnosti financiranja na področju infrastrukture in mobilnosti, subvencioniranih stanovanj, družbene vključenosti, npr. prek upravljanja sosesk, so po navadi urejene na nacionalni ali regionalni ravni. Za izbiro ustreznih možnosti je smiselno natančno opredeliti, kaj želite izvesti in koliko sredstev že imate na voljo. Večina finančnih instrumentov temelji na sofinanciranju. Pomembno je tudi, da se pobude za izboljšanje kakovosti življenja lahko nadaljujejo tudi po izteku financiranja, saj so projekti po navadi le izhodišče. Za dolgoročne učinke in trajnost ukrepov mora lokalna skupnost poskrbeti sama.

5 MERJENJE NAPREDKA IN USPEHA

JASNO OPREDELITE ODGOVORNOSTI IN PRISTOJNOSTI

Ko je strategija z akcijskim načrtom sprejeta, je treba jasno opredeliti, **kdo je odgovoren za izvajanje ukrepov in spremljanje uspešnosti**. Odgovornost pri tem ne pomeni le formalne pristojnosti, temveč tudi imenovanje konkretne osebe ali občinskega oddelka, ki skrbi za spremljanje napredka.

V praksi je to po navadi zaposleni v občinski upravi, ki je že pristojen za posamezno področje. Ta oseba je tudi najprimernejša za vzpostavitev in stalno vzdrževanje ustreznega sistema spremljanja, saj dobro pozna vsebino in lokalne razmere.

OD CILJA DO UČINKA: SPREMLJANJE PO LOGIKI UČINKA

Občinske strategije in ukrepi po navadi sledijo **logiki učinka oz. intervencijski logiki**:

- Najprej določite cilje (želeni rezultati),
- nato opredelite ukrepe za doseganje teh ciljev.

Da bi razumeli, ali in kako dobro ta logika deluje, je treba vzpostaviti sistematično spremljanje. To naj se začne **hkrati z izvajanjem** in naj poteka celoten proces.

Ključno orodje pri tem so **kazalniki**, ki lahko obsegajo različne vidike:

- **kazalnike učinka**, ki kažejo, ali se stanje izboljšuje (npr. stanje cest, dostopnost storitev),
- **kazalnike uspešnosti oz. izvajanja**, ki beležijo, kaj ste res izvedli (npr. porabljena finančna sredstva, število izvedenih ukrepov).

Pomembno je, da kazalnike določite že v fazi načrtovanja in ne pozneje.

DOBRI KAZALNIKI: NA KAJ BODITE POZORNI

Pri izbiri ustreznih kazalnikov upoštevajte naslednja načela:

- **Povezanost s cilji in ukrepi:** Kazalniki naj bodo jasno povezani z zastavljenimi cilji in ukrepi.
- **Merljivost in razpoložljivost podatkov:** Vnaprej določite, kako boste podatke zbirali in kdo bo za to odgovoren.
- **Določitev izhodiščnih vrednosti:** Za vsak kazalnik določite izhodiščno ali referenčno vrednost, da boste lahko spremljali spremembe v času.

“

Odločilno ni število kazalnikov, temveč njihova informativna vrednost. V praksi je nekaj dobro izbranih ključnih kazalnikov pogosto bolj uporabnih kot obsežni in poglobljeni, a velikokrat tudi nepregledni sistemi.

”

OBDOBJA IN NAČINI SPREMLJANJA

Enako pomembna kot izbira kazalnikov je opredelitev, kako pogosto se spremljajo. **Obdobje spremljanja** naj temelji na trajanju strategije:

- Ukrepi, ki trajajo do pet let, se preverijo na vsakih šest mesecev.
- Pri dolgoročnih strategijah pogosto zadostuje spremljanje na letni ali večletni ravni (npr. vsake tri leta).

Spremljanje se lahko izvaja na različne načine:

- **Notranje spremljanje:** za redno spremljanje določite osebo ali skupino znotraj občine. To je še posebej učinkovito, če je bila ta oseba ali skupina že vključena v pripravo ali izvajanje strategije.
- **Zunanja evalvacija:** po določenem času vključite zunanjega strokovnjaka ali institucijo. Tako lahko pridobite objektivnejšo oceno, vendar je treba pred tem podatke dobro pripraviti.
- **Deljena odgovornost:** odgovornost za spremljanje se lahko porazdeli med več deležnikov ali institucij, ki redno poročajo glavnemu odgovornemu organu v občini.

Kateri pristop bo izbran, je odvisno od obsega, kompleksnosti in razpoložljivih virov.

UPORABA REZULTATOV SPREMLJANJA

Rezultat spremljanja je po navadi **poročilo**, ki prikazuje:

- v kolikšni meri so zastavljeni cilji doseženi;
- kateri ukrepi so izvedeni in kateri ne;
- katera finančna in druga sredstva so bila porabljena.

Takšno poročilo ni le dokumentacija, temveč je ključno orodje za upravljanje. Predstavlja tudi izhodišče za naslednjo fazo načrtovanja – bodisi za nadgradnjo obstoječe strategije bodisi za pripravo nove. Spremljanje tako postane sestavni del učenja in dolgoročnega delovanja občine.

DOBRA PRAKSA:

STRATEGIJA ZA ZAGOTAVLJANJE DOBRIH ŽIVLJENJSKIH POGOJEV »NAŠ BAD HINDELANG 2030«

KAJ: Občinska in turistična strategija, ki vključuje spremljanje

KDAJ IN KJE: OD LETA 2018 DALJE, NEMČIJA

POVEZAVA: <https://www.marktbadhindelang.de/unsere-gemeinde/gruess-gott-in-bad-hindelang/lebensraumkonzept-2030>

OPIS

V Občini Bad Hindelang so pripravili dolgoročno strategijo Naš Bad Hindelang 2030 (nem. Unser Bad Hindelang 2030) kot odziv na ključne lokalne izzive, kot so turistični pritisk, promet, stanovanjske potrebe in ohranjanje naravnih virov. Koncept je nastal v okviru širokega participativnega procesa, ki je vključeval anketo s približno 3.500 odgovori, delavnice in dialog z deležniki. Strategija predstavlja medsektorski okvir za razvoj občine in pod skupno vizijo povezuje turizem, okolje, mobilnost, gospodarstvo in družbeno kohezijo. Osrednji element strategije je strukturiran sistem spremljanja. Po petih letih izvajanja je občina izvedla formalno vmesno ovrednotenje, s katerim je ocenila napredek in po potrebi prilagodila prednostne naloge.

CILJI

Koncept si prizadeva za ravnovesje med turizmom in kakovostjo življenja na lokalni ravni, krepitev ustvarjanja regionalne vrednosti, izboljšanje mobilnosti in infrastrukture, ohranjanje naravnega okolja ter zagotavlja, da razvoj občine izhaja iz potreb prebivalcev. Strategija hkrati jasno zavezuje k rednemu spremljanju napredka in ohranjanju transparentnosti pri izvajanju.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Proces spremljanja je ključna prednost pristopa Občine Bad Hindelang. V okviru vmesnega ovrednotenja so izvedene ukrepe sistematično dokumentirali in jih predstavili na strukturiran in pregleden način. Občina je ocenila:

- **KATERE UKREPE JE V CELOTI IZVEDLA;**
- **KATERI SE ŠE IZVAJAJO;**
- **KATERE JE BILO TREBA PRILAGODITI;**
- **NA KATERIH PODROČJIH SO SE POKAZALE NOVE PREDNOSTNE NALOGE.**

Evalvacijo so skupaj obravnavali občinski svet in svetovalni organi v obliki strukturirane delavnice. Vizualni povzetki in jasni kazalniki stanja so pripomogli, da je bil napredek razumljiv in merljiv. Ocena je vključevala tudi pregled načinov in procesov sodelovanja ter učinkovitosti posameznih ukrepov. Z izvedbo takšnega strukturiranega vmesnega vrednotenja je občina zagotovila, da strategija ostaja dinamičen dokument. Spremljanje je odločevalcem omogočilo prilagajanje prednostnih nalog, učinkovitejšo porabo virov in ohranjanje zaupanja javnosti s pomočjo transparentnosti. Bad Hindelang kaže, da so redne in strukturirane vmesne evalvacije ključne za ohranjanje učinkovitosti, transparentnosti in prilagodljivosti dolgoročnih strategij.

DOBRA PRAKSA:

OBČINA RUGGELL: OTROKOM PRIJAZNA UNICEF-OVA OBČINA

KAJ: Zunanji certifikat za pripravo strategije in spremljanje

KDAJ IN KJE: OD LETA 2018 DALJE, LIHTENŠTAJN

POVEZAVA: <https://www.ruggell.li/unicef>

OPIS

Občina Ruggell je prva občina v Lihtenštajnu, ki je prejela UNICEF-ov certifikat »Otrokom prijazna občina«. Certifikat so prvič prejeli leta 2018 in nato še enkrat leta 2022 za obdobje nadaljnjih štirih let, kar odraža trajen napredek pri delovanju na področju otrokovih pravic na lokalni ravni.

Vlogo za pridobitev certifikata Občina Ruggell pripravi po strukturiranem postopku, ki ga določata UNICEF Švica in Lihtenštajn. Ta proces vključuje analizo lokalnih razmer, vključevanje otrok in mladih v razprave o zanje pomembnih temah, opredelitev ukrepov in ocenjevanje napredka pred pridobitvijo in obnovitvijo certifikata. Otroci in družine se aktivno vključujejo, na primer na javnih dogodkih in participativnih srečanjih delijo svoje najljubše kraje, preference in ideje. Njihovi prispevki pomagajo oblikovati lokalne ukrepe in spremljati uspešnost občine na področjih, ki vplivajo na njihovo življenje.

CILJI

Občina Ruggell si prizadeva, da pravice in potrebe otrok upoštevajo pri pripravi lokalnih politik in v vsakdanjem življenju. Proces krepi sodelovanje med šolo, mladinskimi institucijami, občinsko upravo in odločevalci ter podpira ciljno usmerjene ukrepe na področjih, kot so igrišča, mobilnost, zgodnja podpora družinam in sodelovanje mladih. Pomemben del procesa sta vmesna evalvacija in poročanje, ki sta potrebna za obnovo certifikata. Po pridobitvi certifikata Občina Ruggell vsako leto pripravlja poročila in sodeluje v rednih evalvacijah z UNICEF-om, kar zagotavlja transparentnost napredka in omogoča sprotne prilagajanje dejavnosti.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Proces UNICEF-ove certifikacije v Občini Ruggell povezuje politiko, prakso in življenjske izkušnje s sistematičnim vključevanjem otrok in njihovih družin v spremljanje in vrednotenje. Mnenja otrok o igriščih, knjižnicah, mobilnosti ali dogodkih v skupnosti jemljejo resno in jih vključujejo v občinsko načrtovanje. Ta stalni dialog pomaga zagotoviti, da ukrepi res temeljijo na prioritetah in vsakodnevnih potrebah otrok. S spremljanjem rezultatov in upoštevanjem mnenj otrok Občina Ruggell krepi socialno vključenost, podpira blaginjo družin in izboljšuje življenjske pogoje za vse prebivalce.

[illegible]

POLITIKE

ZAGOTAVLJANJE SODELOVANJA JAVNOSTI IN TRANSPARENTNE PRIPRAVE POLITIK

Sodelovanje prebivalcev v Alpah lahko razumemo kot ključni del lokalnega upravljanja, saj majhne in tesno povezane skupnosti tradicionalno oblikujejo družbeno tkivo alpskih regij. Ljudje se še raje »držijo skupaj«, saj se »pomembne« odločitve pogosto sprejemajo zunaj Alp, v glavnih mestih ali celo na ravni EU v Bruslju.

Že stoletja gorske skupnosti sodelujejo pri upravljanju, da si delijo vire, rešujejo spore glede zemljišč in kar najboljše izkoriščajo omejen prostor, ki ga imajo na voljo. Sodelovanje zgodovinsko izvira iz skupnostnih organizacij, kot so lokalne in agrarne skupnosti, zadruge in druge civilne skupnosti.

Danes so gorske občine bolj heterogene, procesi upravljanja pa so se močno razvili zlasti v zadnjih letih z uveljavitvijo digitalnih načinov dela in komuniciranja. Sodelovanje javnosti lahko poteka v različnih oblikah, odvisno od tega, koliko vpliva imajo prebivalci na odločevalski proces in kako transparentna je komunikacija občine z javnostjo. Ti načini lahko obsegajo od preprostega obveščanja prebivalcev o odločitvah do aktivnega vključevanja prebivalcev v sprejemanje odločitev. Vsaka raven zahteva različne metode sodelovanja in pripravo. Kako sodelovanje in transparentna priprava politik delujeta v praksi?

1 OZAVEŠČANJE IN ZAGOTAVLJANJE PRETOKA INFORMACIJ

Če želite, da prebivalci pokažejo zanimanje za sodelovanje v pripravi politik v občini in da se vključijo v participativne procese, morajo vedeti, kaj se v njihovem kraju dogaja: kateri lokalni projekti se izvajajo, kakšen je napredek pri novih investicijah, se uvajajo kakšne nove pobude in kaj se je zgodilo v zadnjem času.

Osnovno raven vključevanja javnosti lahko zagotovite z jasnim in transparentnim obveščanjem, ki prebivalcem pomaga razumeti lokalna vprašanja in politične odločitve. Prebivalce obveščajte o tem, kaj občina počne, kakšne projekte načrtujete in kakšne odločitve sprejemate. To je temelj vsakega sodelovanja: sodelovanje javnosti bo potekalo dobro, če so ljudje ustrezno obveščeni. Jasna komunikacija preprečuje občutek, da so občinske odločitve oddaljene ali preveč zapletene. Če razložite namen in pričakovane učinke projektov, prebivalci bolje razumejo lokalne odločevalske procese.

Za posredovanje informacij lahko uporabljate različne komunikacijske kanale, kot so občinska glasila, spletne strani, profili na družbenih omrežjih, skupine za sporočanje in lokalne oglasne deske. Projekte lahko predstavite tudi na javnih informativnih srečanjih in razstavah, na katerih lahko vsebine približate ljudem na razumljiv način.

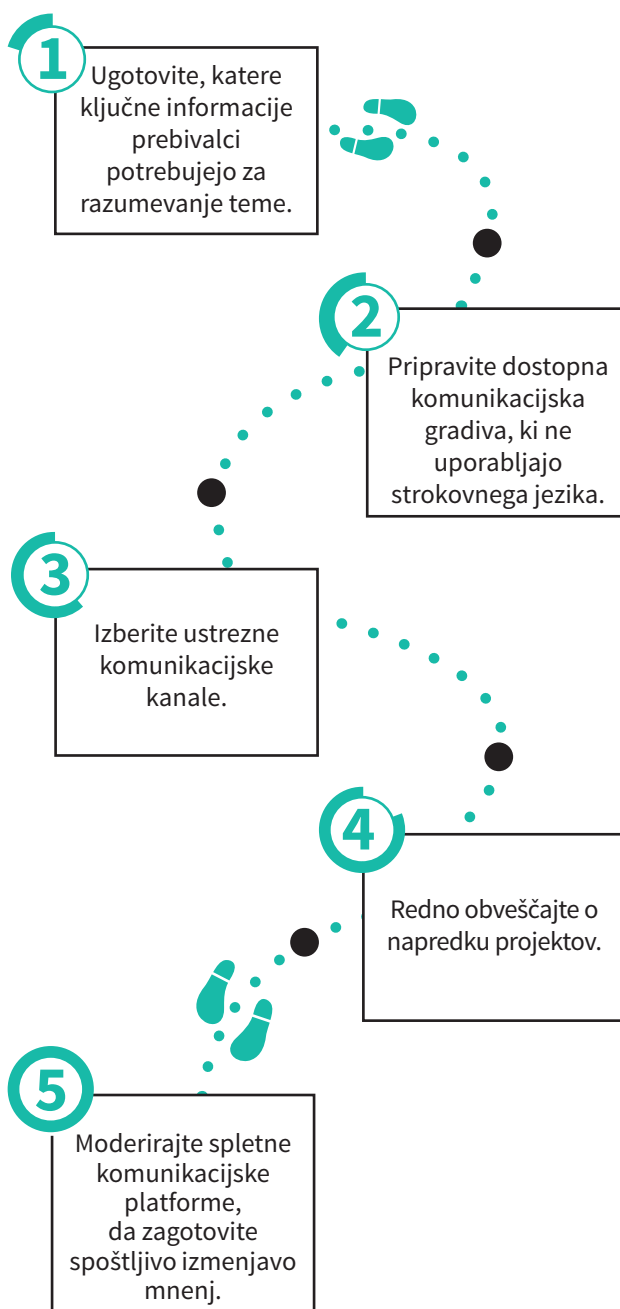

NE POZABITE NA TISTE, KI NE GOVORIJO

V manjših občinah lahko družbeni pritisk močno vpliva na manjšine in manj zastopane družbene skupine. Spodbujajte in podpirajte prebivalce, ki sodelujejo in se vključujejo, vendar ne pozabite na tiste, ki nimajo možnosti, da bi javno izrazili svoje mnenje, na primer otroke, mlade, ženske, starejše, samohranilke, invalide in migrante.

Participativni procesi ne zagotavljajo nujno reprezentativnosti, zato boste morda morali poiskati druge oblike sodelovanja, ki ne temeljijo na javnih sestankih in skupinskih razpravah.

KORAKI ZA OZAVEŠČANJE IN ZAGOTAVLJANJE PRETOKA INFORMACIJ

2 PRED SPREJEMANJEM ODLOČITEV ZBERITE MNENJA PREBIVALCEV

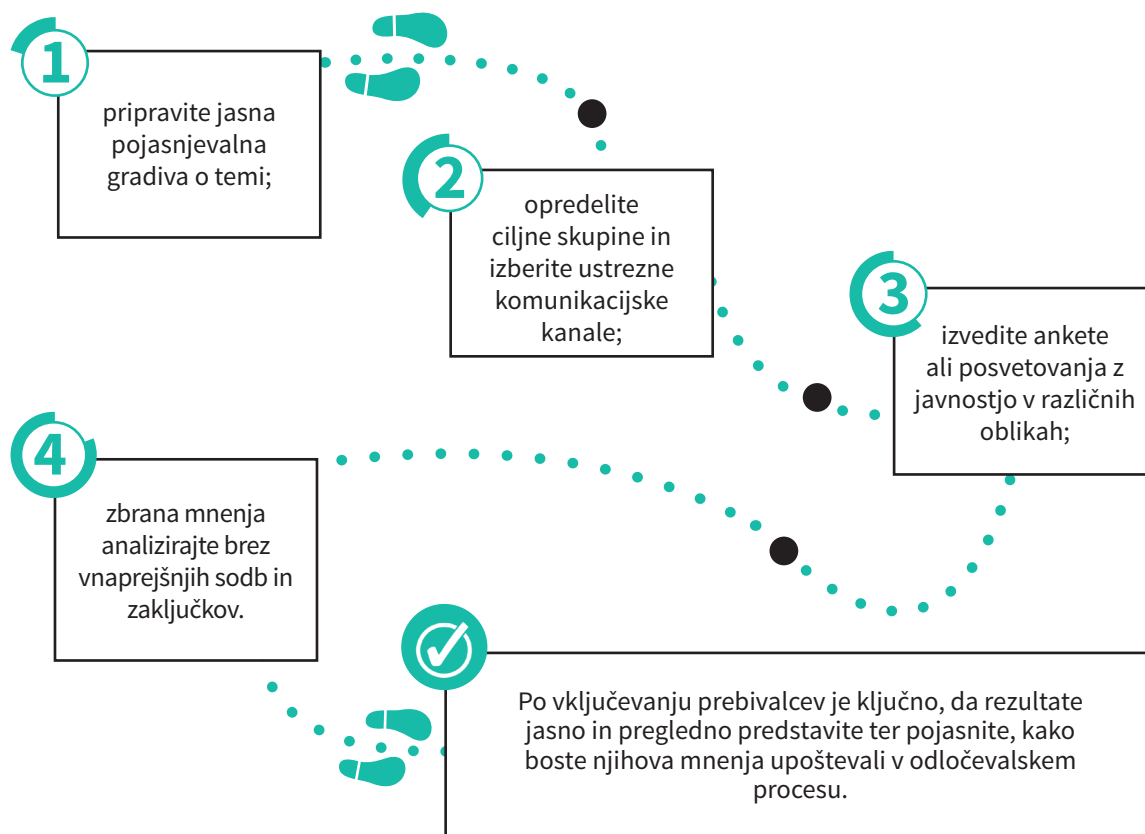
Tudi na lokalni ravni se lahko priprava politik, tako kot na regionalni ali nacionalni ravni, precej oddalji od vsakdanjega življenja ljudi. K temu pripomorejo dejavniki, kot so uporaba strokovnega jezika, sklicevanje na zakonodajo in predpise ter osredotočenost na tehnične ali organizacijske vidike posameznih področij.

Čeprav končne odločitve še vedno sprejemate odločevalci, vam posvetovanje pomaga zagotoviti, da politike upoštevajo potrebe in mnenja prebivalcev. Metode posvetovanja naj bodo zasnovane tako, da dosežejo čim širši krog prebivalcev, tudi tiste, ki se javnih sestankov sicer ne udeležujejo.

Na voljo imate več različnih orodij, ki jih lahko kombinirate, da zagotovite transparenten proces priprave politik. Med njimi so ankete ali vprašalniki (spletni ali tiskani), javna posvetovanja, obrazci za podajanje povratnih informacij na stojnicah, javne obravnave ali občinske skupščine in uradna obdobja za podajanje pripomb na občinske načrte.

KORAKI ZA ZBIRANJE MNENJ PREBIVALCEV

Ko izberete konkretno temo ali vprašanje, o katerem se želite posvetovati s prebivalci:

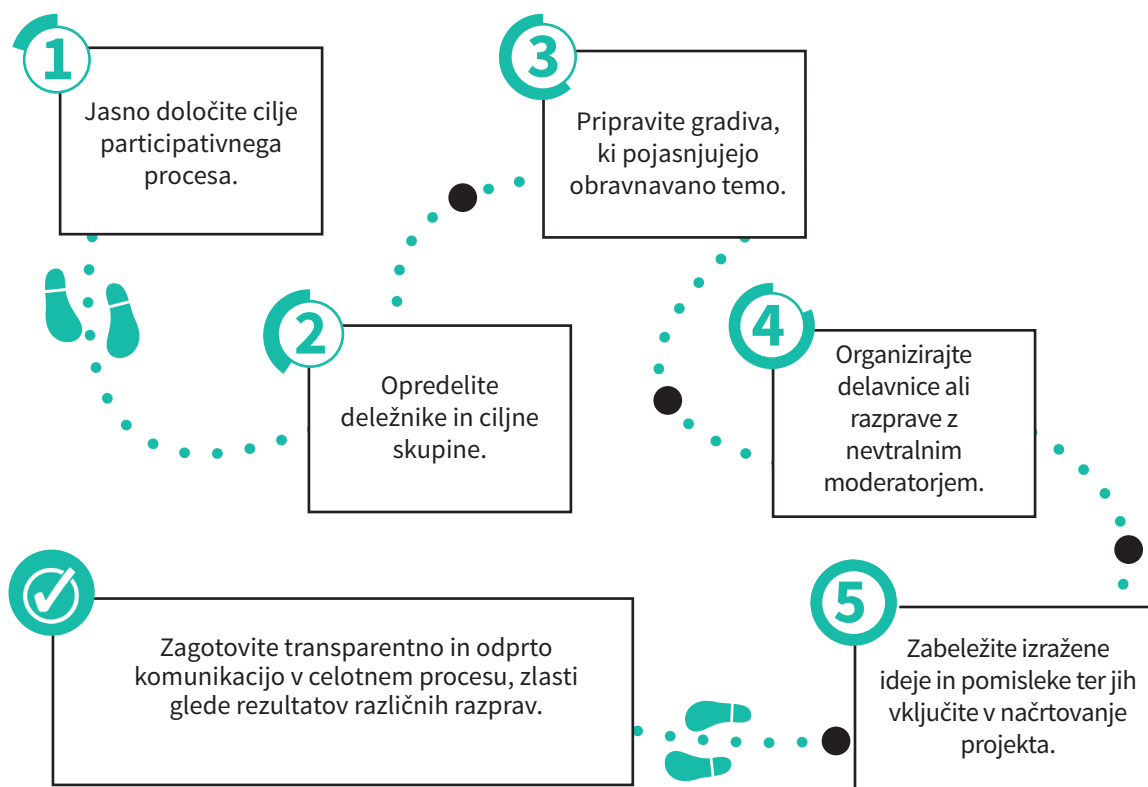

“Javna srečanja skrbno načrtujte: projekte predstavljajte v jasnem in razumljivem jeziku ter dovolj časa namenite razpravi o njihovem namenu s prebivalci, namesto da se osredotočate le na podrobnosti izvedbe.”

3 AKTIVNO VKLJUČUJTE PREBIVALCE V RAZPRAVE IN SOUSTVARJANJE IDEJ

Ko organizirate participativne procese v izbrani občini, poskrbite, da okvir in pravila jasno določite že od začetka in da jih vsem udeležencem jasno predstavite. Tako postane sodelovanje interaktivnejše, odnos med občino in prebivalci pa postane dvosmerni dialog. To pogosto zahteva moderiranje in bolj strukturirane oblike dela, kot so participativne delavnice, razprave ali fokusne skupine, participativno kartiranje, tematske skupine prebivalcev in mladinski sveti. Ti pristopi ustvarjajo prostor za izmenjavo, v katerem lahko prebivalci delijo svoja mnenja, razumejo omejitve in dobijo vpogled v izzive, s katerimi se srečuje občina, hkrati pa se njihova stališča smiselno vključujejo v razvoj projektov. Če na primer prebivalce vključite v prenovi središča vasi, jim jasno predstavite razpoložljiva sredstva in pojasnite, ali je financiranje za izvedbo že zagotovljeno. Še posebej pri večjih projektih ne morete vsega načrtovati vnaprej, saj se lahko pojavijo nepredvidene spremembe. Kljub temu pa odprta komunikacija in iskreno sodelovanje krepi zaupanje v lokalno upravljanje – prav zaupanje pa je ključno, da prebivalci ostanejo vključeni v javne odločevalske procese.

KORAKI ZA VZPOSTAVITEV DVOSMERNEGA DIALOGA

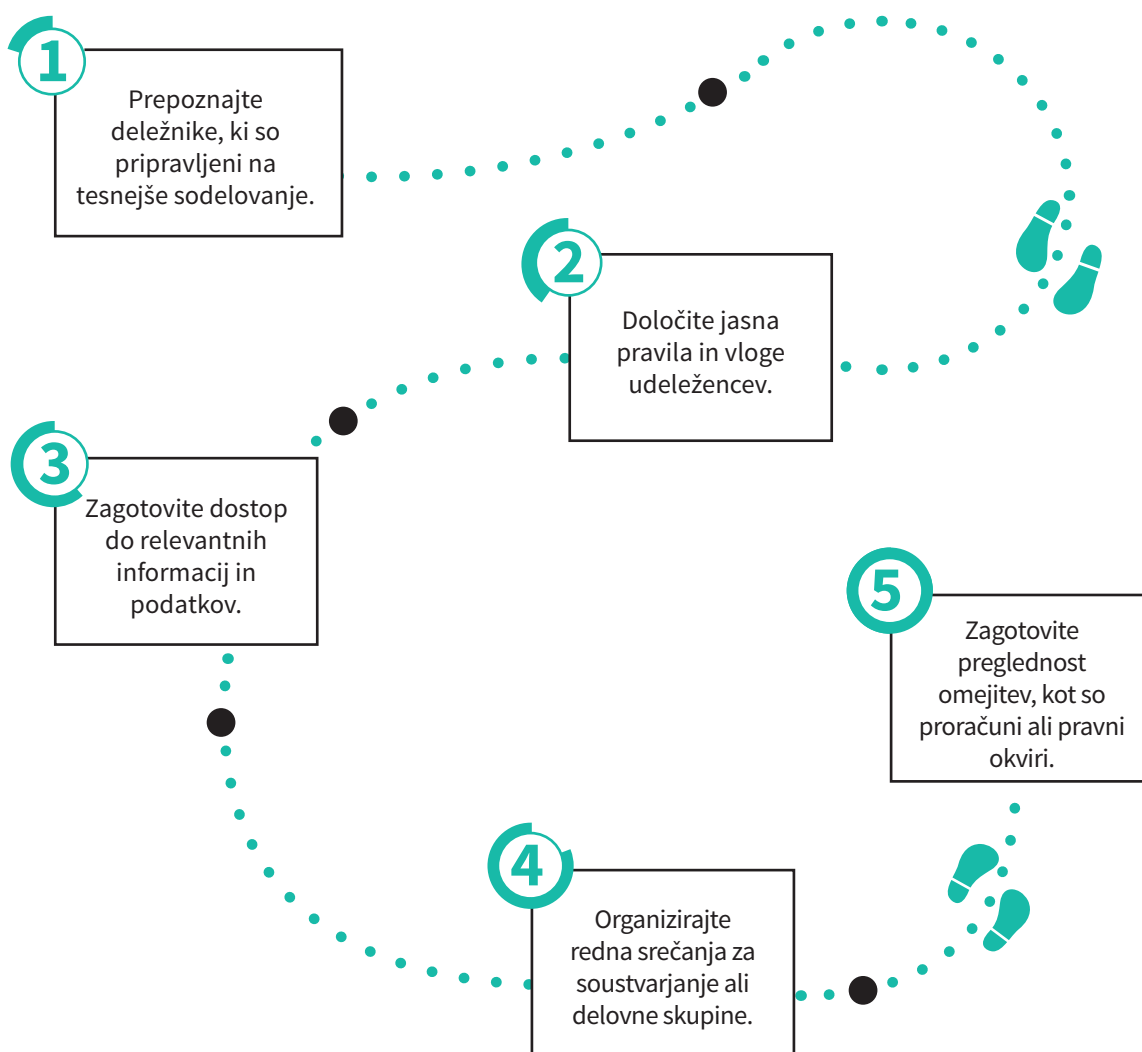

“Pri participativnih posvetovanjih ali lokalnih referendumih naj udeleženci že od začetka vedo, ali so rezultati zavezujoči, se bodo delno upoštevali ali so zgolj posvetovalne narave.”

4 GRADITE ZAUPANJE V SOOBLIKOVANJE IN SODELOVANJE

Včasih se dobre ideje pojavijo tudi med prebivalci, ki se ne želijo vključevati na formalen način, ne glede na to, koliko truda vložite v organiziranje javnih srečanj in vabljenje prebivalcev ter financiranje komunikacijskih aktivnosti. Inovativne ideje lahko nastanejo v neformalnih skupinah zunaj uradnih procesov. Občina lahko te pobude podpre z zagotavljanjem prostorov za srečanja, strokovno podporo ali priložnostmi za predstavitev njihovih predlogov.

KORAKI ZA VZPOSTAVITEV DOBREGA DELOVNEGA OKOLJA IN OKVIRA

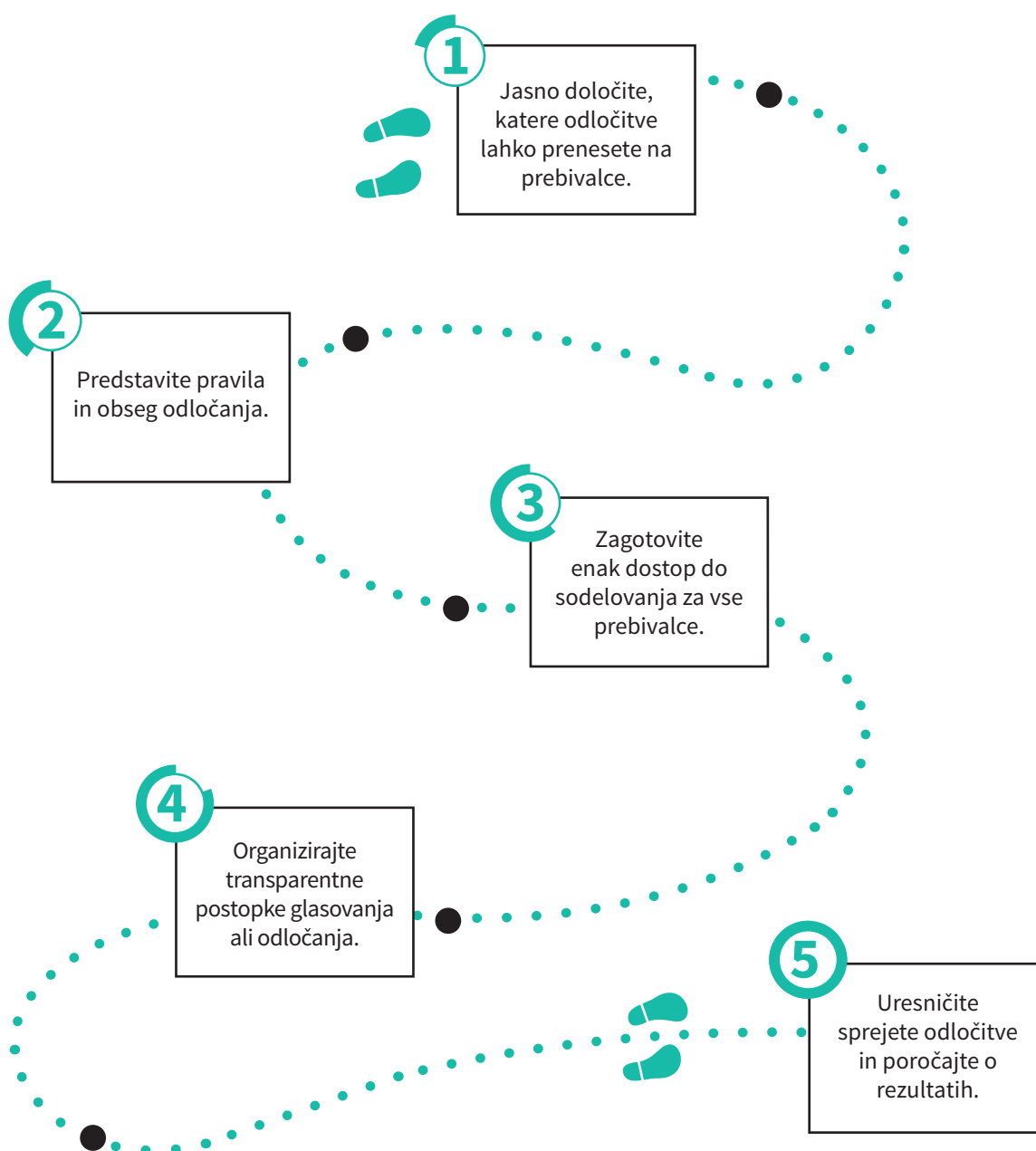

Bodite pogumni in prisluhnite prebivalcem, povabite jih, da svoje ideje predstavijo občinskemu svetu, in jih finančno podprite, če to dopušča proračun. Če se pojavijo pobude, ki nasprotujejo vašim prvotnim načrtom ali strategijam, jih ne zavrnite avtomatično. V takšnih skupinah je pogosto veliko energije, ki lahko deluje v vašo korist ali proti vam. Pomembno je, da se ljudje počutijo slišani, da njihove argumente obravnavate in jasno navedete razloge, zakaj njihove ideje morda niso uresničljive.

5 SOUSTVARJAJTE POLITIKE IN URESNIČUJTE REZULTATE PARTICIPATIVNIH PROCESOV

Če prebivalcem omogočite, da sodelujejo pri sprejemanju dejanskih odločitev, in se zavežete k uresničevanju njihovih predlogov, lahko vaša občina doseže najvišjo raven sodelovanja. Klasična orodja, kot so participativni proračun, lokalni referendum, državljanske skupščine z odločevalsko vlogo ali glasovanje o prednostnih nalogah projektov, krepijo demokratično vključevanje in ustvarjajo močan občutek soudeležbe med prebivalci.

KORAKI ZA SOOBLIKOVANJE POLITIK

GRADNJA KULTURE SODELOVANJA

Sodelovanje prebivalcev v dobro zasnovanih in vključujočih procesih na številne načine krepi lokalno demokracijo – od udeležbe na sejah občinskega sveta do prispevanja k skupnostnim projektom in lokalnim dogodkom.

Ne glede na stopnjo sodelovanja uspešni procesi temeljijo na transparentnosti, zaupanju in vključujočem pristopu. Občine naj zato ustvarjajo priložnosti za neformalno izmenjavo in ohranjajo odprt dialog s skupinami prebivalcev, tudi s tistimi, ki se morda ne strinjajo z občinskimi načrti. Podpora prebivalcem, ki so pripravljeni vlagati svoj čas in energijo v skupnost, ustvarjanje spodbudnega okolja za srečanja in spodbujanje neformalne izmenjave po srečanjih, zagotavlja trajnost državljanske udeležbe. Spodbujanje sodelovanja pomeni tudi, da cenite prispevke prebivalcev, podpirate njihove pobude in ustvarjate dostopne prostore za dialog. Lahko se pojavijo nasprotujoča si mnenja, vendar to pogosto kaže na to, da ljudi zanimajo lokalna vprašanja. Občine lahko podpirajo konstruktiven dialog z usposabljanjem zaposlenih ali moderatorjev za vodenje razprav in obvladovanje konfliktov ter tako zagotovijo, da se vsi udeleženci počutijo slišani in spoštovani.

Srečanje z lokalnimi društvi, Francija
Pina Klara Petrović, Jesenovec

DOBRA PRAKSA:

PARTICIPATIVNI PRORAČUN V OBČINI TRBOVLJE

KAJ: Sodelovanje prebivalcev in transparentnost

KDAJ IN KJE: LETA 2024 IN 2025, SLOVENIJA

POVEZAVA: <https://www.trbovlje.si/objave/290>

OPIS

V Sloveniji več občin, tudi nekatere v alpskem prostoru, izvaja tako imenovani participativni proračun. Gre za pristop od spodaj navzgor, ki prebivalce neposredno vključuje v odločanje o porabi občinskih sredstev. Vsako leto občina določen delež proračuna nameni projektom, ki jih predlagajo prebivalci, krajevne skupnosti, soseske ali lokalne neprofitne organizacije. Strokovna komisija oddane predloge pregleda glede na vnaprej določena merila. Upravičene projekte nato predloži v javno glasovanje, prebivalci pa odločijo, katere projekte naj občina financira. Vsak prebivalec ima le en glas, ki ga lahko nameni projektu znotraj njegove krajevne skupnosti, če se občina odloči, da bo svoje območje razdelila na manjše enote, da bi sorazmerneje razdelila sredstva. Predlagani projekti so po navadi manjšega obsega, med 2.000 in 8.000 evrov, a najbolj neposredno pripomorejo k izboljšanju kakovosti življenja. Primeri projektov vključujejo postavitev klopi ob sprehajalnih poteh, gradnjo in obnovo igrišč, obnovo javnih zgradb, urejanje infrastrukture v zelenih območjih itd. Trenutno skupna sredstva za participativni proračun znašajo 64.000 evrov letno.

CILJI

Namen participativnega proračuna je krepiti sodelovanje javnosti, povečati transparentnost javne porabe in zagotoviti, da občinske naložbe odgovarjajo potrebam prebivalcev.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

S tem ko je občina prebivalcem omogočila, da predlagajo projekte in glasujejo o njih, je vzpostavila neposredno povezavo med lokalnimi potrebami in javnimi naložbami. Ta pristop je povečal transparentnost, okrepil zaupanje v lokalno upravljanje in pripomogel h konkretnim izboljšavam infrastrukture in javnih prostorov. Participativni proračun povezuje občinske vire s prioritetami prebivalcev in krepi lokalno demokracijo.

DOBRA PRAKSA:

AKTIVNO VKLJUČEVANJE IN SODELOVANJE PREBIVALCEV V UPRAVLJANJE V OBČINI WEYARN

KAJ: Sodelovanje prebivalcev in transparentnost

KDAJ IN KJE: OD LETA 1993 DALJE, NEMČIJA

POVEZAVA: <https://gemeinde-weyarn.de/aktive-buerger/buergerbeteiligung/>

OPIS

Občina Weyarn na Zgornjem Bavarskem, ki ima približno 3.000 prebivalcev, se je v začetku devetdesetih let 20. stoletja srečevala z več izzivi, med drugim z naraščajočim migracijskim pritiskom iz bližnjega Münchna, povečanim prometom in pomanjkanjem družbene integracije. Kot odgovor je občina sodelovanje prebivalcev povezala s procesi prenove vasi in prostorskega načrtovanja. Prve moderirane delavnice s prebivalci so izvedli leta 1993.

Danes razvoj Občine Weyarn temelji na strukturiranem »načelu dveh stebrov«: občinskih odločevalcih in aktivnem sodelovanju prebivalcev. Sodelovanje prebivalcev je formalno zapisano v občinskem statutu (Mitmach-Satzung), ki določa, kako so prebivalci vključeni v procese načrtovanja in odločanja. Stabilna mreža delovnih skupin, ki jih vodijo prebivalci, obravnava teme, kot so mladi, mobilnost, azil in integracija. Koordinator za sodelovanje, zaposlen za polni delovni čas, skrbi za neprekinjeno komunikacijo med občinskim svetom, upravo, usklajevalnim odborom in delovnimi skupinami ter upravlja tudi participativni proračun.

Sčasoma so nastale številne pobude, ki jih vodijo prebivalci, vključno s kulturnimi dogodki, delavnicami za mlade, storitvami za soseske in tematskimi projekti načrtovanja. Občini je uspelo vključiti sodelovanje prebivalcev celo v investicijski projekt za razvoj soseske.

CILJI

Pristop Občine Weyarn je namenjen krepitvi družbene kohezije, izboljšanju integracije, obvladovanju pritiskov, povezanih z rastjo, in vključevanju sodelovanja prebivalcev v lokalno upravljanje.

PRISPEVEK K BOLJŠI KAKOVOSTI ŽIVLJENJA

Z institucionalizacijo sodelovanja in podporo delovnim skupinam, ki jih vodijo prebivalci, je Občina Weyarn ustvarila dolgoročno strukturo dialoga in sodelovanja. Prebivalci aktivno sodelujejo pri reševanju lokalnih izzivov in izvajanju projektov, kar krepi zaupanje, socialno vključenost in odpornost skupnosti. Primer iz Weyarna kaže, kako lahko strukturirano in uveljavljeno sodelovanje postane trajen steber razvoja občine.

[illegible]

VIRI IN DODATNE INFORMACIJE

Združenje Alpsko mesto leta. (b. d.). Alpsko mesto leta. <https://www.alpinetowns.org/>

Urad deželne vlade Vorarlberga; Urad za vprašanja prihodnosti (izd.), Arbter, Kerstin (2010). Priročnik o sodelovanju državljanov. Za deželo in občine. Dunaj/Bregenz. <https://vorarlberg.at/-/buergerbeteiligung>

Bausch, T. in Tauber, V. (2023). Kakovost življenjskega prostora v Južni Tirolski: Študija o subjektivnem dojemljanju kakovosti življenja prebivalcev Južne Tirolske. Bruneck-Bozen: Kompetenčni center za turizem in mobilnost, Svobodna univerza v Bozenu.

Čataković, D., Žemlja, K., Žakelj, K., Berlot Veselko, Š., Škrinjar, R., Adolf, H., Grünenwald, A., Holstein, K., Roth, U., Ebster, M., Hribnik, V., Kogovšek, M., Jarosch, J. in Bailly, O. (2024). Dossier Kakovost življenja in mladi v Alpah. Primer Slovenije, Nemčije in Francije. Ljubljana: Ministrstvo za naravne vire in prostorsko načrtovanje Republike Slovenije.

ESPON. (2024). Teritorialne študije ESPON: Kakovost življenja v alpskem prostoru. Končno poročilo.

Evropska mreža družinam prijaznih občin. (b. d.). Evropska mreža družinam prijaznih občin. <https://familycities.eu/>

Eurostat. (b. d.). Kazalniki kakovosti življenja. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Quality_of_life_indicators

Haberfellner, L. in Duske, P. (2025). Sodelovanje je ključno: Alpsko-karpatški priročnik za sodelovanje v srednjeevropskih gorskih območjih.

Interreg Srednja Evropa, projekt Central Mountains. <https://www.interreg-central.eu/wp-content/uploads/2025/11/Alpine-Carpathian-Toolbox-for-Participation.pdf>

Heal, L. W. in Sigelman, C. K. (1996). Metodološka vprašanja pri merjenju kakovosti življenja. V: Schalock, R. L. (ur.), Kakovost življenja, zvezek 1, Konceptualizacija in merjenje. Washington, DC: Ameriško združenje za duševno zaostalost, 91–104.

Projekt Interreg. (b. d.). Razvoj participativnih rešitev za trajnostni turizem v nemško-avstrijskem alpskem prostoru. <https://lebenswerter-alpenraum.com/interreg-projekt>

Jaramillo, S. D. M. in Candiago, S. (2025). Priročnik za soustvarjanje in pridobivanje znanja v alpskih vinogradih. Interreg Alpine Space, projekt RESPONd. https://www.alpine-space.eu/wp-content/uploads/2025/09/D1.1.1_Handbook.pdf

Marot, N. (2011). Uporaba metode fokusnih skupin v prostorskem načrtovanju: primer demografske analize za izbrane občine zgornje Gorenjske. Geografski vestnik, 83(1), 85–95. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-C4PNO3DK/688642f8-273e-47cf-9b0d-4eb6f91aef1f/PDF>

Marot, N., Bevk, T., Debevec, M., Klepej, D., Stubičar, N. in Petrović Jesenovec, P. K. (2025). 10.poročilo o stanju Alp – Kakovost življenja v Alpah. Stalni sekretariat Alpske konvencije. https://www.alpconv.org/fileadmin/user_upload/Publications/RSA/RSA_10_EN_web.pdf

OECD. (2025). Regionalno blagostanje OECD: Priročnik za uporabnike. Uporaba podatkov za gradnjo boljših skupnosti. <https://www.oecdregionalwellbeing.org/assets/downloads/Regional-Well-Being-User-Guide.pdf>

OECD. (b. d.a). Okvir za izboljšanje sedanjega in prihodnjega blaginje. <https://share.google/3jwaVylORuT3BYWH2>.

OECD. (b. d.b). Regionalno blagostanje OECD. <https://www.oecd.org/en/data/tools/oecd-regional-well-being.html>

Photovoice LAB. (2023). Photovoice LAB. <https://www.angelamoriggi.com/photovoice-lab/>

Statistik Austria. (b. d.). Wie geht's uns in Österreich. <https://www.statistik.at/ueber-uns/erhebungen/personen-und-haushaltserhebungen/wie-gehts-uns-in-oesterreich>

Straus, M. (ur.) (2018). GaYA's Youth Participation Toolbox: A way to bring youth and authorities together. <https://www.alpine-space.eu/wp-content/uploads/2022/06/36-2-gaya-Youth%20Participation%20Toolbox-output.pdf>

Zvezna vlada. (b. d.). Dobro življenje v Nemčiji. <https://www.gut-leben-in-deutschland.de/index.html>

UNICEF. (2018). Priročnik za otrokom prijazna mesta in skupnosti. <https://www.childfriendlycities.org/reports/child-friendly-cities-and-communities-handbook>

UNICEF. (2025). Otrokom prijazna občina. <https://www.unicef.org/cameroon/fr/media/3096/file/Child-friendly%20municipality-EN.pdf.pdf>

